

RIIGIKOGU

IV koosseis

VI istungjärk.

114. koosolek.

27. jaanuaril 1931.

Sisu:

1. Päevakorra muutmine.
2. Rahvaerakonna Riigikogu rühma erakorraline teadaanne Narva kose ja jõekallaste kinnistamise kohta.
3. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse muutmise ja täiendamise seadus — I lugemisel.

Koosoleku avab esimene abiesimees
M. Martna kell 17.15 min.

Sekretäri kohal sekretäri teine abi
O. Gustavson.

1. Päevakorra muutmine.

Kohtu- ja siseminister **A. Anderson**: Austatud Riigikogu liikmed! Ma teen ettepaneku, võtta ära päevakorrast 5. punkt — kütide seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Vabariigi Valitsus esitas selle seaduseelnõu meie eelarve huvides. Vahepeal on seaduseelnõu Riigikogu komisjonis arutamisel olnud. Selle arutamise juures on esile tulnud mitmeid arvamisi, mis näitasid, et selle eelnõu vastuvõtmine raskendatud on. Valitsus on nende arvamistega ka arvestanud ja eelarve-ettepanekus tarvilikud muudatused teinud ning kavatses küsimust teisiti lahendada. Sellepärast kavatses valitsus esitada eelnõu Riigikogust tagasi paluda, mille tõttu eelnõu sisuline arutamine asjata oleks.

Ettepanek võetakse vastu.

2. Rahvaerakonna Riigikogu rühma erakorraline teadaanne Narva kose ja jõekallaste kinnistamise kohta.

J. Tõnisson (rhv): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rahvaerakonna rühma nimel on mul au esineda järgmise erakorralise teadaandega.

28. jaanuaril s. a. on kinnistamisele määratud Narva kose ja selle idakalda maad. Narva vabrikud kui kose ja Narva jõekalda omanikud on esitanud vajalikud dokumendid oma õiguste tõestamiseks.

Selle tagajärjel tuleb komisjonil esitatud dokumentide põhjal Narva kosk ja jõekaldad kinnistada Narva vabrikute nimel.

Tahaks riik tagantjärele kinnistamise

vastu esitada protesti, siis läheks see tühja. Kinnistus astuks igatahes seaduslikku jõusse.

Paludes kinnistusekomisjonilt kose ja jõekallaste kinnistamist oma nimele on Narva vabrikud olevate andmete järgi oma palvet omalajal põhjendanud vajadusega, teha oma kinnisvaradele obligatsioone kavatsatud laenude kindlustamiseks.

Sellest tuleb järeldada, et kui nüüd Narva vabrikud saavad kose ja jõekaldad oma nimele kinnistada, siis koormavad nad oma kinnisvaru ühes kose ja jõekallastega kahtlemata viivitamata suurte hüpoteekidega välisrahaturul võetavate laenude kindlustamiseks.

Tahaks riik edaspidi Narva kose veejõu kasutamiseks koske ja jõekaldaid seniselt omanikkudelt võõrandada, siis tuleksid tal välja maksta kõik väljaantud hüpoteegid, kui tema ei taha vastollu minna kogu kultuurilma avaliku arvamisega ja väliskapitali gruppidega.

Narva kose võõrandamise seaduseelnõu seisab aga kahjuks Riigikogu üldkomisjonis, ilma et teadagi oleks, millal võiks oodata tema esitamist üldkoosolekule.

Neil asjaoludel tuleb riiklikkude huvide kaitse seisukohalt nõuda, et Vabariigi Valitsus viivitamata vahele astuks, kinnistusekomisjonile eeskiri antaks, et Narva kose ja jõekallaste omanduseõiguste kinnistamise küsimus päevakorrast kuni Narva kose võõrandamise seaduse äraotsustamiseni ära võetaks, võõrandamise seadus aga kiires korras läbi viidaks.

Juhataja: Rkl. Jaanis'elt on ettepanek,

rahvaerakonna rühma erakorralise teadaande puhul avada läbirääkimised otsekohe.

Ettepanek võetakse vastu.

J. Tõnisson (rhv): Austatud Riigikogu liikmed! Küsimuse arenemiskäik viimastel aastatel on järgmine. 1928. a. seis päevakorrall Narva kose omanduseõiguse selgitamise küsimus. Narva jõetage maade komisjonis oli oodata Narva kose ja jõekallaste omanduseõiguse kinnistamist. Seejuures oli üksikutes ministeeriumides küsimust arutatud. Seisukoht oli lahtine. Majanduseministeeriumis korraldatud õiguseteadlaste nõupidamisel oldi arvamisele jõutud, et juriidiline külg ei ole küllalt veel selge, ei saa mitte kindlaid

samme astuda, ja seepärast tuleb veel seda küsimust selgitada. Põllutöoministeeriumis oldi arvamisel, et siin karta midagi ei ole, sest kuigi komisjon kinnistaks Narva kose ja jõekaldad vabrikute nimele, siis oleks Põllutöoministeeriumil ometi võimalik esineda protestiga selle vastu, ja see kinnistamine lükataks ümber. Sest Põllutöoministeeriumis oli keisrinna Katarina aegne kaart, kus oli punase joonega ära tähendatud piirijoon, milleni maaomaniku õigused Narva vee, see on kose ja jõe suhtes ulatuvad. Ometi selgus ligemal vaatlemisel, et sellele toetuda oleks asjata, seepärast et kaardil kaasaskäivas deskriptsioonis ehk kirjelduses oli piirideküsimus ligemalt ära tähendatud. Seejuures pidi omanduseõigus ulatuma kaugemale, kui kaardi järgi seda võis arvata. Kinnistusekomisjon pidi oma otsuse tegema arvesse võttes neid andmeid. Komisjon pidi seepärast toetuma just deskriptsioonile või kirjeldusele, mis on plaaniga võrreldes seaduslikult esimesejärgu tähtsusega. Kui oleks lastud kinnistusekomisjonis kose ja jõekallaste omanduseõigus kinnistada, siis ei oleks aidanud protestitõstmine valitsuse poolt riigi nimel. Kohus oleks jätnud selle kinnistamise jõusse, järelikult oleks siis küsimus otsustatud olnud juba kinnistamise aktiga. Seepärast tuli ära hoida see kinnistuseakt komisjonis.

Et igaks juhtumiseks kõiki samme õigel ajal astutaks, otsustas Vabariigi valitsus panna riigi huvide kaitse Põllutöoministri peale.

Põllutöoministeeriumis on seda küsimust kaalutud ja seisukohale jõutud, et kõige õigemaks lahendamise teeks oleks esitada Narva kose ja jõekallaste võõrandamise seadus ja lahendada see küsimus sel teel lõplikult.

Põllutöominister Kerem on juba aastapäevade eest esitanud sellekohase võõrandamise seaduseelnõu. Valitsuses on olnud aga arvamine, et see küsimus peaks lahendatama Majanduseministeeriumi poolt. Selle tagajärjel on see seaduseelnõu läinud Majanduseministeeriumi, ja sealt on see esitatud, kui ma õieti mäletan, 21. novembril 1930. aastal Riigikogule.

Siin anti see seaduseelnõu üldkomisjoni. Üldkomisjon on valinud alamkomisjoni selle küsimuse selgitamiseks. Alamkomisjonis on kuuldavasti seda seaduseelnõu omalajal arutatud. See arutamine on aga nüüd seismas. Ei ole teada, et see seaduseelnõu isegi alamkomisjonilt üldkomisjonile niipea esitataks.

Selle järele on nüüd selgunud, et kui homme lastakse kinnistuseakt Narvas kinnistusekomisjonis läbi viia, siis sellega on tegelikult Narva kose küsimus riigi seisukohalt eitavalt lahendatud.

On selge, et siin on tegemist suurte

huvidega Narva kose ja jõekallaste omanikkudel. Ei ole nende seisukohalt, ei ka üldise eraomanduse seisukohalt siin õieti midagi imestada, kui omanikud ära kasutavad kõiki seaduslikka võimalusi oma huvide maksmapanemiseks.

Nagu juba öeldud, nad on ise kinnistusekomisjonis omalajal rõhutanud, tuleks kinnistada selleks, et nad saaksid võimaluse hüpoteeke välja anda oma kinnisvarede peale, mille abil nad saaksid suuremaid laene teha. Siin ei ole tegemist mingite oletustega, vaid kindlate algatustega on siin rehkendatud.

Kui see sünnib, siis on selge, et kose ja jõekallaste võõrandamisel tuleks riigil kanda nii suuri kohustusi, nagu meie praegu ette arvata ei tea. Ometi on selge, et need kohustused väikesed ei ole. See aitaks eitavalt mõjutada ka Narva kose veejõu kasutamise küsimuse lahendamist.

Sellepärast ei tohiks siin olla kahtlust, et Riigikogu praegusel silmapilgul kõike oma võimu ja mõju ära kasutaks selleks, et ära hoida seda saatuslikku sammu, mis homme tulemas.

Seepärast ongi rahvaerakonna teadaanne täna esitatud selles teadmises, et siin ei ole aega viita. Ja meie rõhutame, et valitsus siin aega viitmata vahele astuks! Kinnistusekomisjonile, mis käib Kohtu- ja siseministri alla, tuleks aega viitmata anda näpunäide, et Narva kose jõekallaste kinnistamise küsimus tuleb päevakorrast ära võtta. (Kes kelt: Ei saa!) ... Kuidas ei saa!? Komisjoni kohta maksab seadus, et ta töötab juriidilisel alusel, aga kui Kohtu- ja siseministril on põhjusi ette tuua, siis, niipalju kui mina mäletan, on temal võimalus vahele astuda. (Vahel h ü ü e keskelt.) ... Seda halvem, et valitsus ei ole seda küsimust katsunud teisiti lahendada. Kui sedaviisi katsutakse seletada, et ei ole kedagi, kes vastutada võiks, siis seda ei tohi Riigikogu lubada! (Kohtu- ja siseminister A. A n d e r k o o p p: Kes seda öelnud on?) ... Kui Teie ütlete, et siin ei ole midagi teha, siis peab Põllutöoministeerium viibimata protestiga esinema!

Ma ütlen ette ära: kui siin kõiki seaduslikka abinõusid ei tarvitata, siis peab seda ristima õige nimega ja peab otsustama edaspidi, mis see talitus tähendab!

J. K l e s m e n t (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Ei oleks minu ülesanne käesoleva erakorralise teadaande puhul sõna võtta. Aga et rkl. härra Tõnisson on puudutanud ka üldkomisjoni, ja seda ühe seaduseelnõu puhul, millele mina aruandjaks olen, pean tarvilikuks teha mõned märked.

30. aprillil 1930 esitati Riigikogule Narva jõe veejõu tööle rakendamiseks

tarvilikkude maa-alade ja päraldiste sundvõrandamise seadus. See seaduseelnõu anti üldkomisjoni poolt alamkomisjoni. Selle eelnõu läbivaatamisel tekkis juba algusest peale terve rida juriidilisi raskusi. Kõigepealt on seletuskirjas öeldud, et eelnõu on tarvis läbi viia selleks, et lähemal ajal tuleb Narva kalevi- ja lina-vabrikute manufaktuuriühingute kinnisvarade kinnistamine Narva kinnistamiskomisjonis otsustamisele. Ja enne kui see kinnistamine läbi viiakse, oleks tarvis võrandamise seadus maksma panna.

Alamkomisjon kaalus küsimust selle motiivi seisukohalt ja tuli arvamisele, et selleks otstarbeks seda seaduseelnõu ei ole tarvis. Kõigepealt peab silmas pidama, et kinnisvarade kinnistamine endise Vene tsiviilseaduse piirkonnas ei ole õigusandev akt, vaid ainult korraldav toiming. Vene tsiviilseadus tunnustab samuti eraomandust kui Balti Eraseadus, kuid Vene tsiviilseaduse järgi ei tuntud kinnisvarade korroboreerimist, nagu seda tunneb Balti Eraseadus välismaade seaduste eeskujul.

Et vormiliselt kinnisvarade suhtes ühtlane kord maksma panna, on Riigikogu tarvilikuks pidanud piirkondades, kus kinnisvarade korroboreerimist ei olnud, seda sisse seada, et ka neis piirkondis saaksid kinnisvarad kinnistuseraamatutesse sisse kantud.

Tegelikult need varandused, millest praegu jutt, on Narva lina- ja kalevivabriku omanduses seisnud, ning keegi neid ilma erilise võõrandamisaktita ära võtta ei saa. Kas vajalikkude kinnisvarade võõrandamine viiakse läbi enne kinnistamistoimingut või pärast, selles absoluutselt mingit vahet ei ole. Need varandused on tegelikult Narva vabrikutel olemas, ja kas need kinnistuseraamatutesse sisse kantud või mitte, see asja ei muuda. Kui varandusi tahetakse võõrandada, siis võib see sündida sellele vaatamata, kas need kinnistatud on või mitte. Siin mingit juriidilist vahet ei ole. See seisukoht oli alamkomisjonil aksioomiks, ja selles suhtes minu arvates lahkuminekuid ei saaks olla.

Mis puutub sellesse küsimusse, kas võidakse kinnistada vabrikute omanduseks ka Narva kosk ja jõgi, siis arvan, et niisugust olukorda olla ei saa. Kinnistada võib vabriku omanduseks neid varandusi, mis vastavate seaduste põhjal tema omandusse kuuluvad. Mis puutub aga jõgede omanduse küsimusse Balti Eraseaduse kui ka VSK X kõite järgi, siis võib vaielda selle üle, kas jõed üldse ja avalikud jõed eriti kuuluvad eraomanduseks või mitte. Väga tõsiste argumentide põhjal saab kaitsta seda seisukohta, et eriti avalikud jõed, mille hulka kuulub ka Narva jõgi, ei kuulu eraomanduste hulka. Kui

aga peaks selguma, et vabrikutel on siiski omanduseõigus ka kose ja jõe peale, siis on neil see õigus olemas sellele vaatamata, kas kinnistusetoiming läbi viidud või mitte. Vene seaduste kogu X kõite I jagu § 406 tunnustab laevasõidujõed — sudo-hodnõie reki — riigi omanduseks. Balti Eraseadus kõneleb n. n. „era“ ja „avalikkudest jõgedest“. § 1014 ütleb, et „kasutamise õiguse suhtes tehakse vahet avalikkude ja väikesemate jõgede vahel“. Jõgede kohta on Balti Eraseaduse järgi omanduseõigus üldse raskelt kohaldatav, avalikkude jõgede suhtes aga eriti.

Kuna seadused avalikkude jõgede eraomanduse suhtes asuvad eitaval seisukohal, on minu arvates päris kindel, et Narva jõest võivad ainult kaldad krepostiraamatutesse sisse kantud saada. Vabrikul võib omanduseõigus olla ainult kallaste peale. Kas see õigus ulatub jõe enese peale, selle küsimuse üle võib küll vaielda, on toodud esile ka väiteid, mis seda põhjendata tahavad, kuid üks on selge, et kreposteerimine ei lahenda seda küsimust kuidagi viisi.

Niipalju seaduse motiivide kohta.

Mis aga nüüd ütleb esitatud seaduseelnõu ise? Seal antakse Vabariigi Valitsusele õigus võõrandada kuni 65 ha maad ühes päraldistega Vabariigi Valitsuse omanduseks Vabariigi Valitsuse poolt esitatud maa-alade plaanide järgi.

Teises paragrahvis öeldakse, et võõrandamine peab sündima ühe aasta jooksul, ja kolmandas paragrahvis võetakse sisse vastav krediit selle võõrandamise läbiviimiseks.

Selle eelnõu läbiarutamisel pörkas alamkomisjon kokku väga mitmete raskustega. Kõigepealt läheb see võõrandamise seadus lahku kõigist meile seniesitatud võõrandamise seadustest. Kõigis seni esitatud võõrandamise seadustes on täpselt kindlaks määratud olnud, missugused maa-alad võõrandamisele kuuluvad. (K. P ä t s, põl: Raudteeliinide juures mitte.) Kõikide eelnõude juurde on lisatud kaardid. Siin kaalus alamkomisjon küsimust sellest seisukohast, kas on otstarbekohane ja kas üldse meie põhiseaduse järgi on võimalik niisugust volitust Vabariigi Valitsusele anda, et ta võib 65 ha maad oma äranägemisel võõrandada, ja seda 45 km pikkusel maa-ribal. Osa komisjoni liikmeid oli arvamisel, et see volitus käib meie põhiseaduse vastu, kuna põhiseadus kõneleb, et varanduste võõrandamine võib sündida ainult seadustega, millest tuleb järeldada, et seadus peab kindlaks määrama, missugused maad võõrandamisele tulevad.

Alamkomisjon leidis, et niisuguste volituste andmine võõrandamiseks ei taha kokkukõlas olla meie senise varanduste

võõrandamise korruga ja põhiseadusega. Seepärast jäeti selle seaduse arutamine esialgu üldkomisjonis seisma, ja Vabariigi Valitsuse poolt ei ole selle seaduse läbiviimist nõutud. Komisjonil tundus, et selle eelnõu läbiviimiseks ei ole mingit tarvet, sest et kui on tarvis vastavaid maid võõrandada, et sinna vabrikuid ehitada, siis peab olema selleks teatud kava, mis oleks praktiliselt võimalik koostada ainult siis, kui kontsessiooni leping sõlmitud.

Kaaluti ka obligatsioonide küsimust sellest seisukohast, et kui maad kinnistatud on Narva vabrikute nimele, siis on võimalus vabrikutel teha nende maade peale obligatsioonid. Kaaludes seda küsimust leidis komisjon, et ka sel küsimusel kose jõu peale kontsessiooni andmisel ei ole erilist tähtsust. Vene ajutise valitsuse 19. sept. 1917. a. seaduse § 4 ütleb, et võõrandatud varade eest tuleb tasuda ainult see hind, mis nende tegelik väärtus on ja arvesse ei võeta tulevaid kasusid, samuti ka koormatusi, mis nende peale tehtud. Laenuandjad peavad meil maksvate seadustega arvestama. Esialgne võõrandamise küsimus asja muutnud ei oleks.

Kui 30. aprillil esitatud seadus oleks vastu võetud, siis ei oleks ka see takistanud seda kinnistust, millest kõneles härra Tõnisson. Kinnistus oleks ikkagi võidud läbi viia ja oleks võimalik olnud teha ka obligatsioonid, sest esitatud seadus jättis määramata, millised varad konkreetselt võõrandamisele tulevad. Seadus kõneles ainult 65-hektaarilise maa-ala võõrandamisest, aga milline see maa-ala on, kelle omanduses seisab, sellest ei kõnelenud eelnõu. Need on põhjused, mis pärast üldkomisjoni alamkomisjon selle eelnõu suhtes skeptilisele seisukohale asus ja eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks ei esitanud. (K. A s t'i, stp vahelhüüe.) Oleks võinud ka tagasi lükata, aga Vabariigi Valitsuse esindajad viimasel koosolekul palusid selle küsimuse seisma panna. Praegusel kujul eelnõu järele tarvidust ei ole.

Mis puutub sellesse, kuivõrt Narva kosk ja Narva jõgi eraomanduses seisavad, siis minule isiklikult tundub, et siin seda küsimust nii lahendada tuleb, et nad eraomanduses ei seisa, vaid kui avalikud jõed, mille hulka kuulub Narva jõgi ühes kosega, kuuluvad nad meie seaduse järgi varanduste hulka, mis kellegi omanduseks ei kuulu, ja kui riigil on tarvis seaduslikus korras kasutada neid jõgesid erilis- teks ülesanneteks, siis võib teha seda, ilma et mingit tasu kellelegi maksta oleks. Balti Eraseaduse järgi tulevad jõed, vähemalt avalikud jõed, lugeda res nullius hulka, mille kohta kaldaomanikel on teatud kasutamise õigused, kaugemale nende õigused ei ulatu.

Edasi peab ütleva, et kinnistamise seaduse järgi ei oleks saadud Narva jõe paremal kaldal olevatele maadele ka peale kinnistust üldse obligatsioonid teha seepärast, et Notariaalseadus vastavalt parandamata oli Vene tsiviilseaduse piirkonda kuuluvate maa-alade kohta, ja krepostijaoskonnad ei saanud obligatsioonid sisse kanda. Alles läinud aasta juulikuus pandi maksuma seadus, millega Balti Eraseadus asi- ja nõudeõiguse osas laiendati ka petseri- ja narvatagustele maadele, kus tehti vastav täiendus ka Notariaalseadusele. Selle seaduse järgi tuleb praegu Narva kose ja Narva jõe küsimuse lahendamisel käsitada ainult Balti Eraseaduse kogu III köidet, kuna Vene tsiviilseadus meil neis osades enam maksmas ei ole. Viimane eelnõu esitati Riigikogule pärast seda, kui Narva jõekallaste võõrandamise seadus esitatud oli, ja selle viimase seadusega tekkis alles võimalus, teha obligatsioonilaene kinnistamisele kuuluvatel varandustel. Ennem seda võimalust üldse ei olnud. Kordan, et obligatsiooni tegemine praegusel korral ei saa kardetav olla seepärast, et 1917. aasta seaduse järgi tuleb maksta maade eest, mis võõrandamisele kuuluvad, niipalju, kui nad tegelikult väärt on. Selleks aga, et kose ja jõe omanikuks saada, maid võõrandada ei ole tarvis; kaldaid tuleb küll vajaduse korral võõrandada selleks, et ehitada tammi ja vabrikuid, aga et saada kose ja kosejõu omanikuks, selleks ei ole seda tarvis.

Kui ka kõik teised kaalutlused kose ja veejõu omanduse õiguse suhtes kõrvale jätta, siis selgub 19. septembri 1919. a. seadusest, et koskede jõudu elektrienergia edasiandmiseks saab kasutada ainuüksi kontsessiooni teel, mis riigivõimu poolt välja antud, nii et praeguse küsimuse lahendamisel ei ole sellel praktilist tähtsust, kelle „omandus“ on Narva kosk, seepärast et kosejõudu elektrijõu edasiandmiseks ei saa keegi kasutada ilma riigi loata, olgu kaldaomanik kes tahes, olgu maad kreposteeritud kellenimele tahes. Need olid need juriidilised kaalutlused, millega üldkomisjonil vastaval alamkomisjonil selle küsimuse lahendamisel tuli teha tegemist, ja neil alustel ei ole ka eelnõu vastuvõetavaks tunnustatud.

Kui küsiti, miks siis eelnõu tagasi lükatud ei ole, siis peab tähendama, et alati pole tagasilükkamine kõige parem. Parem on see arutamata jätta, ja kuna teoreetilisest seisukohast lahkumine on, seepärast ei taha üldkomisjon seaduse eelnõu Riigikogule esitada, liiategi kui küsimuse kohta akadeemilised vaidlused käimas. Kuid üldkomisjoni alamkomisjonis toodi esile need kaalutlused, mis mina praegu siin lühidalt ette kandsin.

Majanduseminister J. Zimmermann (fakt. märk.): Faktilise märkusena tahtsin nimetada, et riigihuvide kaitseks olen mina esindaja homsele koosolekule komandeerinud.

J. Tõnisson (rhv): Austatud Riigikogu liikmed. Kui sarnaste seletustega, nagu rkl. Klesment, oleks esinetud kuskil akadeemilisel koosolekul, siis saaksin sellest aru. Mina kui jurist tunnen huvi tõesti küsimuste põhimõtteliku diskussiooni vastu, kuid meie ei tee siin akadeemiliselt jurisprudentsi, vaid meie teostame õigust. Siin meie ei teoretiseeri, vaid meie teooriad peavad niikaugele minema, kus järgneb tegu. Otsustamisi tuleb teha kõigi juriidiliste kaalutluste alusel riigihuvide seisukohalt. Kui jurisprudents kõiki küsimusi, mis on suure tegeliku tähendusega, ainult teoreetiliselt kaalutleb ja käsitleb, seejuures aga asi ise käest ära kaob, siis ei ole see parlamendiõiguse käsitamise seisukohast mitte õige.

Kõigepealt mis puutub Narva kose õiguslikku külge, siis ei hakka ma kaalutlema Narva jõe kui avaliku laevasõidutee iseloomu, nagu prof. Tjutrjumov ja Vene õiguseeadlased on rõhutanud. Selle küsimuse juures nemad lähevad välja X kõite seisukohalt. Kuid praegusel ajal, eriti kus Balti Eraõigus on laienenud ka narvatagustele maadele, on need arutlused elulise väärtuseta. Eraõiguse seisukohalt kuulub Narva jõgi avalikkude laevasõidujõgede hulka, nagu Emajõgi ja Pärnu jõgi. Seepärast ei maksa sellest pikka juttu teha; siin ei ole kaht arvamist. See ei lahenda siiski seda küsimust.

Kuigi ütleme, et Narva jõgi kuulub avalikkude laevasõidujõgede hulka, siis ei tähenda see veel, nagu oleks see irrelevant õiguslikult, kelle käes on õigus jõe kallaste üle. 1917. a. seadus ütleb selgesti: veejõud tunnustatakse riigi päralt olevaks selles mõttes, et keegi ei saa veejõudu kasutama hakata, kui see ulatab vist üle 250... (V a h e l h ü ü e.) ... üle 300 hobusejõu. Kuni 300 hobusejõuni saab veejõudu kasutada kaldaomanik, aga kui üle 300 hobusejõu ulatub, siis ei saa seda veejõudu kasutamisele võtta ilma riigi loata, — ilma kontsessioonita. Siin on meie õigusliku korra järgi isegi valitsuse kontsessioonist vähe; siin peab kontsessioon seaduseandlikul teel antama.

Seepärast on siin vaevalt veel vaja arutada seda küsimust.

Mis järgneb sellest? Kas see nõnda on, nagu on seletatud, et see pole tähtis, kelle omad on jõekaldad ja jõesäng?

Ümberpöörduvalt, meie ei ela väljaspool ruumi, nagu ei ela ka väljaspool aega; veejõudu kasutama hakata ilma kaldaoma-

niku nõusolekuta on võimata. Järelikult ei aita ka siin ükski Balti Eraõiguse seisukoht, et Narva jõgi kuulub vabade laevasõidujõgede hulka, kelle kohta ei saa eramandus täiel määral maksta. Selle peale vaatamata ei saaks riik Narva kose veejõudu kasutamisele võtta, ilma et oleks omanduseõigus siin lahendatud jõesängi ja -kallaste kohta.

Kui nüüd seletatakse, nagu ei oleks siin kinnistamisel mingit tähtsust, siis ei ole võimalik peatuda ainult jõekallaste omanduseõiguse ja kasutamise võimalusega, vaid meie kõneleme siin sellest, kuidas võib jõesängi ja -kallaste omanduseõigust ära kasutada selleks, et koormata kogu objekti suurte hüpoteekidega.

Nüüd öeldakse, see ei ole sugugi tähtis, sest omanduseõigus on juba nüüd olemas enne kinnistamist Narva vabrikutel. See on aga ainult õieti dialektiline võte. Meie ei kõnele sellest, et vabrikutel omanduseõigust ei ole; kui dokumendid tõendavad, siis omanduseõigus peab kätte antama. Kas seda aga saab kasutada, et hüpoteeke välja anda, see on teine küsimus. Niikaua kui meil hüpoteegiraamatutesse või krepostiraamatutesse ei ole ära märgitud omanduseõigust, ei saa objekti peale keegi välja anda hüpoteeki. Kui Narva jõe taga oli maksev seaduste kogu X kõide, siis oli hüpoteekide väljaandmise kord teine. Teatavasti ei ole X kõite alusel ette nähtud niisuguseid põhiraamatuid, krepostiraamatuid, nagu seda ette näeb eraõigus. (J. Holberg, põl: Nüüd maksub seal ka eraõigus.) ... Nüüd on olukord teine. Siis ei oleks selle korra järgi sarnaseid hüpoteeke, nagu meil on, ülepea saadud välja anda; nüüd saadakse. Ja kui nüüd need hüpoteegid seaduslikus korras läbiviidud kinnistamise alusel pärast välja antakse ja need hüpoteegid lähevad väljaspoole, kus nad ära kasutatakse suure laenu võtmiseks, — siis olge head ja seletage juriidiliselt laenuandjale, kõigele kapitalistlikule ilmale, et meie oleme küll lasknud välja anda hüpoteegid, kuid tööpooldest ei ole need hüpoteegid! Kellele tahate seda selgeks tegema hakata, kelle ees tahate end naeruväärseks teha?! Kas lükkate kõik hüpoteegisüsteemi ümber?! Kas teie ei tee naeruväärseks seda õiguslikku korda, mille nimel meie siin kõneleme?!

Järelikult ei saa siin neid küsimusi mitte sedaviisi arutada, et ühtpidi ei ole kinnistus tähtis ega teistpidi. Asi läheb kätte vahelt ära, ja riik jääb omast ilma!

Seesugune jurisprudents Eesti rahvaesinduses, kes peab küsimusi otsustama õigusliku riigi huvide kohaselt, ei ole minule vastuvõetav.

Mina olen ka jurist; tunnen, mis on jurisprudents; tunnen ka riigi huviseid te-

gelikult. Sellelt seisukohalt ei saa mind sellega rahustada, kui härra Majanduseminister ütleb, et tema on saanud ühe esindaja Narva komisjoni koosolekule. Ta sõitis, võib-olla, sinna eraviisil. Ma ei ole kuulnud, et Vabariigi Valitsus oleks tühistanud endise otsuse, mille järgi Põllutöoministri peale pandi riigi huvide kaitse käesolevas asjas. (Vahel hüüe põllumeeste ridadest.) ... See on iseasi. See näitab, kuidas riigi huvisid kaitstakse, aga see igatahes ei rahulda mind põrmugi. Siin peab valitsus endale öelda laskma, et kui seda juba teati valitsuses varem, et kinnistusekomisjonis 28. jaanuaril tuleb asi arutamisele, siis ei oleks tohtinud Majanduseministri abi, või kes see oli, anda informatsiooni ja tulla avalikkuse rahustamiseks seletama, nagu ei oleks see riigi huvide seisukohalt tähtis, vaid see asi tuleb otsustamisele teatud järjekorras. Vabariigi Valitsus rahuldub selle seisukohaga, ilma et seal sõrmegi liigutaks selleks, et riigi huvisid kaitsta. Mis ütleb aga selle kohta lihtinimese mõistus ja riigi huvide eest väljasoleva kodaniku südametunnistus?! Kas saab teda rahustada sarnaste asjade nägemisel, kus õiguse nimel kõik läheb riigi käest ära?!

Kohtu- ja siseminister A. Anderson: Ametkonda, mille eesotsas mina seisan, puudutab see küsimus väga vähe, kuna selle üle otsustamine kuulub Põllutöoministeeriumile ja Majanduseministeeriumile. Kuna aga sel puhul ka kinnistusekomisjoni puudutati, mis Kohtu- ja siseministeeriumile allub, siis pean tegema mõned märkused. Niipalju kui mina tean, on selle küsimuse käik lühidalt järgmine. Kallaste omanikkude poolt on esitatud kinnistamise nõue. Põllutöoministeerium on endale komisjonilt palunud aega mõnede tarvilikkude dokumentide esitamiseks, mis ta püüdis Venemaalt saada. Komisjonis sünnib asja arutamine ise harilikus korras. Kinnistusekomisjon vaatab need ettepannud materjalid läbi, mida omanikud toovad ja mida vastu tuuakse, kusjuures homme oleks esinenud teise poolena Põllutöoministeerium ja Majanduseministeerium. Kui selle otsusega, mis kinnistusekomisjonis oleks tehtud, ei oleks riik nõus olnud, siis oleks pidanud ta edasi kaebama peakomisjoni Petseris. Seni kui küsimus komisjonis lõplikult otsustamata, ei saaks loomulikult panna ühtki kohustust maa peale. Nii on olukord seni olnud. Kui aga täna Riigikogus selles küsimuses arusaamatused ja lahkarvamised on tekkinud, siis arvan, et komisjonil on siiski teatavad abinõud selleks olemas, et homme seda küsimust mitte ette võtta. On ka parem, et niisuguseid küsimusi mitte ülepea kaela ära ei otsustataks. Ma katsun, niipalju kui

see minu võimuses on, esineda ettepanekuga täna õhtul, et see küsimus niipea päevakorda ei tuleks.

Juhataja: Rkl. Jaanis'elt on järgmine ettepanek:

„Riigikogu, ära kuulates rahvakerakonna rühma erakorralise teadaande Narva kose ja jõekallaste kinnistamise kohta ja sellele järgnenud läbirääkimisi, tunnustab tarvilikuks, et Vabariigi Valitsus otsekohe astuks samme selleks, et Narva kose ja jõekallaste kinnistamine Kreenholmi vabrikute nimele ei sünniks enne, kui Riigikogus ei ole läbi viidud ja maksma pandud Narva kose võõrandamise seadus.“

J. Jaanis (rhv, kohalt): Võtan oma ettepaneku tagasi. (J. Tõnisson, rhv: Ainult selle tagajärjel, et Kohtu- ja siseminister seletuse andis, mille täitmist meie ootame.)

Juhataja: Seega on küsimus lõpetatud.

3. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse muutmise ja täiendamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Fuks: Piirituse ja alkoholiliste jookide müügiseadus, mille alusel viimasel ajal riik ja omavalitsused on alkoholsete jookide müüki korraldanud, on Riigikogu poolt vastu võetud 10. mail 1927. Selle seaduse esitamisel 1924. a. on Vabariigi Valitsuse seletuskirjas ette toodud põhjendustena, et sõjaaegne keeluseadus ei ole suutnud alkoholi tarvitamist kaotada. Salaviina valmistamine võttis kõigi karmide karistuste peale vaatamata hoogu, kõigi sellega ühenduses olevate pahedega.

1920. a. võttis Asutav Kogu piirituse ja viinamüügi seaduse vastu, mille järgi viinamüük avati nimeliste lubade, tshekide järgi, kus juures iga täiskasvanud meeskodanik kuu jooksul pool toopi piiritust või üks toop viina võis osta.

1. juunil 1921 vastuvõetud seadusega suurendati väljaantavat viinaosa 2½ toobini kuus, mille asemel võis saada 1 toop piiritust. Selle tagajärjel piirituse ja viina tarvitamine ei kasvanud, vaid isegi kahanes. 1921. aastal müüdi piiritust — 28.731.619 kraadi, kuna 1922. aastal müüdi — 27.313.822 kraadi. Rahaasjanduse komisjonis praeguse seaduse muutmise arutamisel esitatud andmetest selgus, et 1928. aastal riigil kõige suuremad tulud olid piiritusemonopolist, nimelt on ära müüdüd 32.563.478 kraadi 15.201.587 krooni väärtuses. Piirituse läbimüügi

hulka on arvestatud kõik sordid, mis ära müüdüd viinana või piiritusena joogiks, tervislikuks ülesandeks, tehniliseks otstarbeks, denatureeritud piiritus j. n. e. 1928. aasta teisel poolel on piirituse arv kraadides ja sissetulek sellest kroonides arvatud hakanud vähenema. 1928. aastal on müüdüd piiritust 32.563.478 kraadi, 1929. aastal — 29.384.811 kraadi ja käesoleval aastal, see tähendab kalendriaastal, on müüdüd 26.031.963 kraadi. Seega on võrreldes 1928. aastaga vähem müüdüd 6.531.515 kraadi. Ja kui meie 1928. aasta arvu võtame 100, siis on käesoleva aasta indeks 79,94, seega vähenenud 20,6. Selle tagajärjel, et piiritusemüük on vähenenud, on ka riigi sissetulek piiritusemonopolist vähenenud. 1928. aastal sai riik sissetulekut piiritusest — 15.201.587 krooni; 1929. aastal — 14.289.930 kr. ja käesoleval aastal — 12.454.625 kr. Seega on sissetulek vähenenud võrreldes 1928. aastaga — 2.746.962 krooni. Või kui võtame 1928. a. indeksi 100, siis on käesoleva aasta indeks 81,93, seega vähem 18,07.

Nagu neist andmetest selgub, on riigi piirituse- ja viinamüük vähenenud, seega ka riigi sissetulek vähenenud. 1930/31. a. riigi eelarves oli piiritusemonopoli tuludeks võetud 15 miljonit krooni. Kuid Majanduseministeeriumi praeguste andmete järgi on arvatav eelarveline puudujääk selles tulude osas 2.400.000 krooni või umbes 16%. Põhjused piiritusemonopoli tulude vähenemiseks on mitmesugused ja ka väga vaieldavad ning ka väga laialaatuslikud.

Eeskätt viimased majanduslikult rasked aastad, millal rahva ostujõud on langenud, riigi piirituse ja viina hind aga endiseks jäänud, on mõju avaldanud. Nii-sama on odavahinnalist salapiiritust sisse veetud ja koduse veini ja õlle valmistamine levinud. Siis leiame valitsuse seletuskirjas, et osalt on ka valdade keeluõigus selleks käasa aidanud.

Riigikogu poolt vastuvõetud eelarves määratakse iga aasta kindlaks riigi sissetulekud piiritusemonopolist. Seda eelarvet peab Majanduseministeerium täitma. Kuid samal ajal veeretab Riigikogu poolt vastuvõetud Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadus Majanduseministeeriumile takistusi ette, mis raskendavad eelarve täitmist. Seepärast on esitatud Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse muutmise ja täiendamise seadus. Esitatud seaduseelnõus on võetud muutmisele 18 paragrahvi endisest seadusest, täiendatud ühe paragrahvi, see on § 37¹, ja maksuvuse kaotamisele on määratud kaks paragrahvi, nimelt §§ 12 ja 13. Üks osa neist muudatustest on põhimõtteliku tähtsu-

sega, teine osa puudutab aga väikesemaid tehnilisi parandusi. Üks tähtsamatest põhimõttelikkudest muudatustest uues seaduseelnõus on endise seaduse §§ 12 ja 13 maksuvuse kaotamine. Nimelt on §§ 12 ja 13 järgi kohalikkudel linna- ja maaning alevivolikogudel, samuti ka kohalikul rahval hääletamise teel õigus keelata omavalitsuse piirides alkoholsete jookide müüki täielikult. Seda keeluõigust kasutasid 1931. aastani ainult 6 valda, kuna uue perioodi peale 1931. kuni 1933. on keeluõigust kasutanud 46 valda, neist 2 rahvahääletamise teel, teised kohalikkude omavalitsuste volikogude otsustel.

Kohaliku keeluõigusega taheti nähtavasti ülalnimetatud seaduse andmisel leida kompromissi täieliku karskuse ja alkoholi vabamüügi vahel.

Valitsuse seletuskirjas on öeldud: „Vaevalt täidab alkoholsete jookide müügi-keeld üksikutes valdades neid lootusi, mis sellega tema peale pandud. Vallad ja alevid on võrdlemisi väikesed territoriaalsed üksused ja müügikeeluga neis on võimata saavutada karskuse eesmärki, liiategi kui keeluõigusega vallad on ümbritsetud vabamüügi valdadest ja läbistatud teedest, mis läbistavad samuti vabamüügi valdu.

Vallad, milles maksas müügikeeld, ei muutu kaugeltki karsketeks, küll aga saab müügikeeld soodustama välispiirituse sissevedu ja tarvitamist kodumaa monopoli-piirituse ja viina asemel, nagu seda juba senini on võidud märgata.

Piirituse salakaubavedu on meil alati olnud, kuid viimasel kahel aastal on ta muutunud eriti intensiivseks, mis tingitud Soome lahes seisvate piirituselaevade lähedusest, selle piirituse odavusest, jäävabadest oludest merel ja rahva ostujõu langusest sisemaal.

Salapiirituse sissevedu võiks meil umbkaudsete arvestuste järgi arvata umbes 2—2½ miljonit kraadi, s. o. 250.000 kuni 313.000 liitri peale aastas. Arvestades riigi kasu joogipiirituse iga kraadi pealt umbes 40 senti, oleks riigi kahi salakaubaveo tõttu ligikaudselt 800.000—1.000.000 kr. aastas.“ (J. Tõnison, rhv: No, seda on tarvis nüüd välja käristada.)

Kui vaatame salapiirituse sisseveo kohta olevaid andmeid, siis näeme, et neis valdades, kus oli keeluõigus maksmas, on olnud ka salapiiritusevedajate tabamisi. 1930. a. 1. jaanuarist kuni 1. oktoobrini on üldse tabatud 310 salapiiritusevedajat. Neis valdades, mis keelu alla kuuluvad, on tabamisi 32 ehk 10,32%.

„Üheks mõjuvaks piirituse-salakaubaveo vastu võitlemise abinõuks on kahtlemata legaalse alkoholimüügi võimaldamine kogu riigi territooriumil, sest see läbi väheneb osaltki salapiirituse tarvita-

mine. Niisuguse fiskaalse abinõu tarvita-
miseks on aga takistuseks seaduses ette-
nähtud kohalikkude omavalitsuste keelu-
õigus, mis loomulikult on salapiiritusega
kaubitsejate ja odavama salakauba tarvi-
tajate isiklikkudes fiskusevaenulistest hu-
vides. Salakauba täielikul puudumisel ei
saaks ju vaielda kohaliku keeluõiguse
vastu, kuid salakaubaveo levimise puhul
võivad seeläbi riigosad oma tegevusega
paralüüsida kogu riigi finantspolitikat,
mis ei tohiks olla lubatav.“

Valitsuse seletuskirjas ettetoodud põh-
justele §§ 12 ja 13 kaotamiseks lisaksin
oma poolt, et riigi tulude eelarves piiri-
tusemonopoli osa paratamata sunnib ka
Riigikogu neid paragrahve kaotama, sest
seni pole leitud ja ka vist tulevikus on
raske leida teist tuluallikat, mis annaks
riigile tulu umbes 15% riigi eelarvest,
käesoleval aastal 15.000.000 krooni. Põllu-
majanduse saadusele, kartulile, millest piir-
tust aetakse, pole näha ette soodsamaid
turustamise võimalusi ega väljavedu, ja
seega asetaks alkoholi keelu õigus tulevi-
kus ka põllumajanduse raskesse seisus-
korda.

Teiseks ei saaks vaielda valdades alko-
holi keelu õiguse vastu, kui keeluõigust
tarvitanud vallad tõesti karsked oleksid ja
karskeks jääksid, sest vastuvaidlematult
on alkohol pahe. Avalikkude müügi- või
joogikohtade asemele tekivad salaviina-
müüjad, ja riigi piirituse, viina, asemel,
mis riigile sissetulekut annab, juuakse
salapiiritust.

Kuigi seaduse §§ 12 ja 13 kaotavad
maksvuse, ei tähenda see veel seda, et
maksudevalitsus saaks ilma kohaliku oma-
valitsusekogu nõusolekuta müügiluba alko-
holsete jookidega restorani või einelaua
pidamiseks kuhugile ehk kellelegi anda.
Nende alkoholsete jookide müügikohtade
avamiseks nõusolekuandmine jääb § 6
järgi endiselt kohalikkudele omavalitsuse-
kogudele, ja ilma nende nõusolekuta ei saa
maksudevalitsus restorani ega alkoholiga
einelaua pidamiseks kellelegi luba anda.

Teisest küljest võiks tõusta üles küsi-
mus, kas alkoholi kuivaks kuulutanud val-
dadadel on edaspidi õigus saada seda maksu,
mis praegu omavalitsused riigi viina ja
piirituse pealt saavad. Teatavasti tõsteti
1929. aastal 10 sendi võrra $\frac{1}{4}$ -liitriteliste
viinapudelite hinda just omavalitsuste
kasuks. Või tulevad tulevikus need mak-
sud ära jaotada ainult nendele valdadele,
kus alkoholi müügikeeld maksev ei ole?

Teiseks põhimõttelikuks küsimuseks
seaduses on endise seaduse § 15 punkt
7-da kitsendus ja seetõttu ei ole saanud
joogikohti 1. jaanuarist avada ligi 30 isik-
t, kellele aga omavalitsustekogud on
nõusoleku oktoobrikuul andnud. Riik peab
seaduse järgi omavalitsustele puuduva

osa restoranimakse tasuma ja seega ka
neile omavalitsustele, kus alkoholsete jooki-
de müügikohad praegu kinni on, niikaua
juurde maksma, kuni endise seaduse § 15
muudetakse. Sellest on ka tingitud praegu
arutuseloleva seaduse kiirem iseloom.

Peale selle on § 15 sisse võetud punkt 4,
mis näeb ette, et neile, kes karistatud piir-
ituse või alkoholsete jookide loata müügi
või salakaubaveo eest, lubasid välja ei
anta. Endises seaduses ei olnud seda.

Kolmandaks põhimõttelikuks küsimu-
seks eelnõus on § 37¹. Selle kohta on ette
toodud, et tegelikus elus tuleb ette juhte,
kus alkoholsete jookide müügikohtades
viibitakse kauemini, kui seda näeb ette
seadus, ja et selle tagajärjel maksvat sea-
dust palju rikutakse, on arvestatud tege-
liku elu nõuetega, tarvitajate soovidega ja
Tallinna linnavalikogu arvamiseaga, —
lubada üksikutele restoranidele ja einelaua-
dadele kaubelda alkoholsete jookidega neil
päevadel, mil see lubatud, kogu öö-päeva
jooksul, arvatud välja pühapäevadel ja
pühadel kella 6 hommikul kuni kella 12
päeval.

Selle kohta läksid rahaasjanduse kom-
misjonis arvamised lahku. Valitsuse poolt
esitatud seaduseelnõu järgi oleks ka
maal alevites ja valdades võimalik olnud
avada niisuguseid öölokaale. Rahaasjan-
duse komisjon ei pooldanud seda ja kustu-
tas seepärast § 37¹ sõnad „— alevites
kohaliku alevivolikogu ja valdades koha-
liku valla- ja maavalikogu —“. Seega tule-
vikus oleks võimalik sarnaseid öölokaale
avada ainult linnas.

Edasi on karskuseliit leidnud põhimõt-
teliku küsimuse ka § 37 esimeses lõikes,
nimelt keelu-pühapäevade vähendamises.
Kuna aga juba Riigikogu poolt see keelu-
pühapäevade vähendamine, nimelt esi-
mese suvistepüha väljajätmine on otsus-
tatud Kaubanduseasutuste, ladude ja kon-
toriteenijate normaalpuhkeaja kindlusta-
mise seaduse muutmise seadusega (RT 57
— 1930), mille Riigikogu möödunud aastal
vastu võttis, — siis on esitatud sea-
duseelnõust see päev välja jäetud.

Muus osas on seadust muudetud järg-
miselt:

§ 5 on muudetud selles mõttes, et res-
toranidele võib luba anda kas ainult õlle
või ainult veini müügiks, või mõlematega
koos, kuna praegu võib neid anda emb-
kumb, kas ainult veini või ainult õlle
müügiks.

§ 6. Endise seaduse järgi võis mak-
sudevalitsus alkoholsete jookide müügi
avamiseks ainult üks kord aastas luba
anda ja nimelt novembrikuu jooksul. Uue
elnõu järgi võib ta seda igal ajal teha,
kui kohalikud omavalitsustekogud alkoholi-
sete jookide müügikoha avamiseks nõus-
oleku on andnud.

Endise seaduse § 6 järgi võis olemasolevate alkoholsete jookide müügikohtade üleandmine ühelt isikult teisele otsustatud saada kohalikkudes omavalitsusekogudes üks kord aastas ja ainult oktoobrikuul. Uue eelnõu järgi võivad kohalikud omavalitsused omavalitsusekogude poolt kolmeaastase perioodi peale lubatud müügikohtade õiguste üleandmist või endise pidaja poolt lõpetamise puhul uuele isikule nõusoleku andmist otsustada igal ajal.

§ 8 on muudetud selles mõttes, et alkoholsete jookide müügiõiguse üleandmine sündis endise § 8 järgi ainult müügi avamise korras ja nimelt omavalitsusekogude oktoobrikuul peetavatel volikogu koosolekutel. Uue redaktsiooni järgi saaks maksidevalitsus müügiõigused üle anda igal ajal vastava omavalitsuse nõusolekul, misuguseid nõusolekuid võib anda igal ajal.

§ 17. Endise redaktsiooni järgi ei võinud alla 20 aasta vanad isikud olla teenijaiks alkoholsete jookide müügikohtade ruumes.

Valitsuse eelnõu järgi ei võiks kohaltraitamise õigusega alkoholsete jookide müügikohtades teenijaiks olla isikud alla 20 a. vanad.

Rahaasjanduse komisjon tegi siin valitsuse eelnõus paranduse ja võttis 20 a. asemele 18 a., et võimaldada isikuile nooremalt neis kohtades kas ametit õppida või teenistuses olles nooremalt ise endale ülalpidamist saada. (Keskelt: See on skandaal!) Härra Tõnisson võib-olla arvab, et see skandaal on, kuid mina olen rahaasjanduse komisjoni aruandja ja pean seda edasi andma, mis seal arutati.

§ 18. Endine redaktsioon oli ebatäpne, sest väljaviimiseks müüdavates alkoholsete jookide müügikohtades ei saagi nais-teenija võrastega kaasa juua ega lauas istuda. Seepärast on uues eelnõus võetud sõnade — § 5 ettenähtud — asemele — kohaltraitamise õigusega.

Edasi on muudetud teisi paragrahve, mis ei ole põhimõtteliku tähtsusega, neis on vähemad muudatused tehtud. Rahaasjanduse komisjoni poolt kustutati eelnõu IV osa, mis määras kindlaks seaduse maksmahakkamise 1. jaanuarist 1931. a. See tähtaeg on möödas, ja seadus hakkaks maksmata harilikus korras.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku,

piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse muutmise ja täiendamise seadus I lugemisel vastu võtta.

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Lugupeetud aruandja on päris põhjalikult seda seaduseelnõu kaitsnud. Nagu rahaasjanduse komisjonis

Majanduseministeeriumi vastava osakonna direktorgi, nii ka siin aruandja on toonitanud, et selle seaduseelnõu otstarve on alkoholi tarvitamise suurendamine. Rahva keskel olevat kurb nähtus ilmsiks tulnud, et alkoholi tarvitamine väheneb. Rida valdu, 46 arvult, olevat end kuivaks kuulutanud. Riiklikult seisukohalt, nagu härra aruandjast ja valitsuse seletuskirjast aru saada võib, on see hukkamõistetav nähtus, ja seepärast tuleb rahvas hoolekande alla panna. Ja see seadus ongi, mis meil praegu arutada, üks neist hoolekande seadustest, mis praegune valitsus esitanud! Ja selle seadusega tahetakse manitseda iga riigitruud kodanikku jooma: jooge rohkem, siis olete riigitruud, kui teie seda ei tee, siis võib teie riigitruuduse juures kahelda.

Arvud näitavad tõesti, et juuakse vähem. Kuid ka aruandja ise siin pidi tunnistama üheks põhjuseks meie raskeid aegu. Ja kui meie vaatame andmeid esimese järgu tarbainete kohta, siis näeme, et ka nende tarvitamine on vähenenud. Mispärast? Seepärast, et rahva ostujõud on väga tunduvalt just viimastel aastatel vähenenud. Ja loomulik siis, et ka alkoholi peale inimesed vähem on võinud kulutada.

Selle seaduse tõukejõuks on kahtlemata ka see, et meil piiritusetöösturid esitavad järjest uusi ja uusi nõudmisi valitsusele, aetagu rohkem ja rohkem piiritust. Ja ka viimased teated, mis ajalehtedest leiame, näitavad, et piiritusenorme suurendatakse; tagavarad on olemas, aga siiski normi suurendatakse. Seda põhjendatakse sellega, et kartuleid ei ole kuhugi panna. Alles eilsetes lehtedes oli kaubandus-tööstuskoja juhataja seletus, kus ta näitab, kuidas just majandusepoliitika, see majandusepoliitika, mis meil aetakse Välisministeeriumi abil, kuidas see on kaasa mõjunud väga tunduvalt selleks, et meie kartulil tarvilikku turgu ei ole. Kaubandus-tööstuskoja juhataja seletuse järgi oleks võinud ka kartulil turgu olla, kui oleks natuke targemini aetud välispoliitikat ja targemini aetud majandusepoliitikat, ja selle koja häält on kuulanud valitsus ja tahtnud kuulata alati. Jällegi käib piiritusevabrikantide deputatsioon, nagu hiljuti ajalehtedest nägime, Toompeal ja pressib valitsuselt välja, mis vähegi võimalik välja pressida. Nende nõudmisel ei ole mingeid piire, aga nende nõudmiste rahuldamiseks on osalt käesolev seadus ette nähtud. Selle seaduse kõige suurem muudatus, mis see praegu toob, seisab kahtlemata selles, et vallaomavalitsustelt võetakse ära keeluõigus, mis neile 1927. a. seadusega antud. Seda õigust on kasutanud 46 valda, ja kui vaadata nende valdade nimekirja, siis ei või öelda, et need

oleksid salapiirituseveoga teotsevad vallad, kus keeluseadus tahetakse maksmata panna. Võtame näiteks vallad Tartumaal, mida mina tunnen. Seal on Vaimastvere, Valguta, Laius-Tähtvere, Laiuse ja Rasina vallad. Kes võib nende kohta öelda, et seal on salapiiritusega kaubitsemise levitud?! Nagu mul andmed on, ei saa nende valdade kohta öelda, et seal koduveini valmistamine oleks silmapaistev. Võibolla üksikutes taludes tehakse seda, kuid laiemalt ei ole sellest midagi kuulda. Nende valdade kohta peame ütleva, et seal on kultuuriline tasavind kõrgem, seal elavad inimesed, kes oskavad asendada seda lõbu, mis alkoholi tarvitamine inimestele teatavatel juhtudel pakub, ja rahvas on pidanud seda tarvilikuks, et alkohol nende piirkonnast välja tõrjutakse. Võtke ka teised maad, näiteks Võrumaal Timo, Kasaritsa, Tsooru. Petserimaal ei ole ühtki valda, mis oleks keelu all, aga ega seepärast või kõiki valdu niisugusesse seisukorda asetada. Võtame Harjumaal näiteks Triigi valla, Järvakandi, Kiiu, need on jällegi vallad, kus on silmapaistvad seltskonnategelased, kes täiskarsklased. Nehatu vallas on piiritusevedu, aga ega meie ei saa siit mingeid etteheiteid teha, et kui randlased salapiiritust veavad, siis nagu oleks terve vald keeluõigust selle levitamiseks kasutanud.

On 46 valda, kes keeluõigust kasutanud, ja nüüd tahetakse neilt see õigus käesoleva seadusega ära võtta selleks, et tõsta monopolist saadavaid tulusid. Kas on üldse põhjalikke arvestusi olemas, kui palju viinamonopol riigi eelarvele tulu annab? Võtame vangimajade ülalpidamise, arestimajad, samuti politsei, kohtuasutuste ja vaestemajade ülalpidamise, missugune protsent neist kuludest, mis riik ja omavalitsus välja annavad, selle arvele, et meil joomist levitatakse?! Selle kohta puuduvad arvud. Ja niikaua, kui ei ole näidata arve, ei saa öelda, et need tulud, mis piirituse-eelarves näidatakse, on puhtad tulud. Tulud on küll näidatud, aga kuludena pole näidatud muud, kui ainult valmistamise kulud, kõik teised kulud on jäänud näitamata. Kui kõik need kulud, puhtainelised kulud kokku võtame, kõrvale jättes moraalse languse j.n.e., siis jääb kahelda, kas piiritusemonopolist üldse pennigi riigile jääb.

Keeluõigust ei tohiks meie rahvalt ära võtta. Keeluõigus on täisõiguslikkudel kodanikkudel, kes teavad, mis nad oma piirkonnas teevad. Meie ei saa igasse kolkasse, igasse nurka näha, ja need, kes valitsuse laua taga istuvad, ei tarvitse arvata, et nemad paremini tunnevad olusid, kui kohapealsed elanikud. See on nende vald, nende piir, ja nemad teavad, kuidas nad elavad, kuidas nad oma ümbrust ja kodu korral-

davad, nad teevad seda nii, kuidas nemad seda heaks ja otstarbekohaseks peavad. Meie kodanikku ei saa võrrelda alaealiga ega väetiga, kellel otsustamisvõimet ei ole. Küllap temagi teab, mis riigile kasulik on, olgu ta Tartu- või Võrumaa soipsis, ta teab samuti, mis riigile ja rahva tulevikule tarvilik on.

Keeluparagrahvid on täiesti vastuvõetamatud, ja selleks ei ole mingit õigust, et rahvaga nii halvasti ümber käime, ja neid alaealise seisukorda tahame asetada ja niisuguse hoolekande alla panna.

Selles seaduses võiks märkida veel terve rea puudusi. Riigile on ette heidetud seda, et ta on asutanud oma ettevõtteid liiga palju. Nüüd tulevad aga juurde uued riigi ettevõtted. Käesolevas seaduses on ette nähtud III järgu restoranid ja einelauad. Need on vaeste kõrtsid. Et siin tegu on vaestega, siis võib neis restoranides ja einelaudades alkoholeid jooke kohalavitamiseks müüa ainult pudeli viisi. Et säärast joogikohta peajasjalikult vaesed tarvitavad, siis on nähtavasti niisugune arvamine, et vaene peab põhjalikult võtma, sest ainult I ja II järgu restoranides on lahtine müük lubatud. III järgu restoranides tahetakse aga kinnine või pudeliviisi müük läbi viia. Peale selle on käesolevas seaduses ette nähtud, et III järgu restoranidele ja einelaudadele makstakse riigi viina müügi eest tasu Majanduseministri poolt määratud suurus. Tähendab, et see on siis uus riigi ettevõte. Seni on riik teotsenud tööstuse ja kaubanduse alal, nüüd hakkab ta siis ka kõrtsiärialal teotsema. Kaubandus-tööstuskosjas, kus see küsimus arutamisel oli, tuldi otsusele, et ega see veel hädaoht ei ole, kui riigi ettevõtteid nii palju asutatakse. Sotsialiseerimine see ei ole. Siis nii kaugele on riik juba jõudnud, et ka kõrtsid oma kätte võtab. Kõrtsipidaja on ju ainult riigi agent kohapeal, ta valgustab ruume, koristab j.n.e. (Majanduseminister J. Zimmermann: Praegu on maksev sama seadus.) Praegu maksab sama seadus, aga ega see tarvilik ei ole. Praegu ei ole III järgu restorane rohkem kui ainult üks, aga edaspidi tahetakse neid suuremal määral avada seepärast, et joomist rahvahulgas kasvatada.

Siin on ka ette nähtud erikõrtsid teatud kutsealadele. On nii kaugele mindud, et mitte ainult politseil ei ole oma erikõrts, vaid ka piirivalvel. Piirivalve ülesanne on salapiirituse vastu võitlemine, kuid piirivalve suhtes on olukord kardetav. Kõik vist mäletavad juhtu, kus piirivalve laevamehed kohtu all olid. Seepärast tuleks küsida: kas on otstarbekohane lubada seadusega piirivalvele erilokaale? (M J u h k a m i, töer vahelhüüe.) Politseil oli küll, aga meil on niipalju inimesi ilma tööta,

ja valik on suur, kvalifitseeritud jõude on palju, vist oleks parem, kui meie saaksime, — kuigi joomine on inimlik nõrkus, ja alkoholiijoodjad võivad head ja tublid inimesed olla, — kui meie vähemalt saaksime piirivalvesse täiesti kained inimesed. Võib-olla on otstarbekohane, et mõne kategooria ametnikkude kohta, kes salapiirituse vastu peavad võitlema, täielise karskuse nõudmine üles seataks. Kõigi ametnikkude suhtes seda ei saa nõuda ja ei ole ka tarvis. Aga seal peaks see nõudmine olema.

Siis on siin karistuse tagajärgede pehmemdamine ette nähtud. Siis peale selle lubatakse alkoholsete jookide müüki esimesel suvistepühäl. See on õieti see teine seadus, mis järgneb sellele, mis omalajal Kohtu- ja siseministri poolt esitati turistidele vastutulemise tähe all. Tol ajal, kui see seadus esitati, tol ajal härra Kohtu- ja siseminister Anderkopp siit kõnetoolilt kindla sõnaga seletas, et valitsus on huvitatud ainult sellest, et turistid saaksid esimesel pühäl süüa. Ainult süüa. Aga vaadake, nüüd selle seadusega tahetakse neile ka juua anda.

Siin on vahepeal kirjutatud sellest ajalehtedes ja öeldud, kas on tarvis teha naabermaade turistide kõrtsiks Eestit, kus nad suvistepühäl käiksid joomas. Nad on sellest huvitatud ja arvatakse, et see neid siia meelitab. Esimesel suvistepühäl alkoholsete jookide müügi lubamine annaks sellele pühale palju halvema ilme, kui tal praegu on, ja kahtlemata pole see otstarbekohane.

Siis edasi, et rahvale vastu tulla on pikendatud joogikohtade lahtioleku aega. Need olid enne lahti kella 12-ni, ja kui jook oli tellitud, võis kella 1-ni olla. Nüüd minnakse tunni võrra kaugemale. Niisama öökõrtsid. Kui väga nende järgi tarvidus on, seejuures tuleb kahelda. Nii et selle seaduseelnõu eesmärk on joomakombe levitamine ja püüe, et rahvas rohkem alkoholi tarvitaks.

Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühm ei näe selles seaduseelnõus ühtki sarnast tehnilist parandust, mis selle seaduseelnõu tarvilikuks teeks. See seaduseelnõu on sarnase sihiga, mis rühmale täiesti vastuvõetamata, eriti seepärast, et omavalitsustelt tahetakse nende õigused ära võtta, ja meie rühm hääletab selle seaduseelnõu vastu.

Vaheaeg kl. 18.58 min. — kl. 19.23 min.

L. R a u d k e p p (krst): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Härra aruandja kandis meile ette rahaasjanduse komisjoni vaated käesoleva seaduseelnõu kohta. Ei olnud kuulda, et rahaasjanduse komisjoni vaated selle seaduseelnõu kohta oleksid lahku läinud aruandja vaadetest. Juba

aruandja kõnest kõlas välja, et see seisukoht, mille aruandja ette kandis, on vahest ühine rahaasjanduse komisjoni seisukohaga. Kui see nii on, siis ei tarvitse arvata, et Riigikogu seisukoht on ühine rahaasjanduse komisjoni seisukohaga. Meie ei saa kuidagiviisi seda seadust vastu võtta, sest seadus konstateerib, et riik on alkoholsete jookide müügist liiga vähe kasu saanud ja soovib kodanikkudele jooke rohkem tarvitada. Riik tahab, et alkoholi võib rohkem öisel ajal tarvitada, ja riik tahab takistusi teha, et omavalitsused ei tohiks kaasa rääkida. Päriskurb meeolu asub südamesse, kui mõelda sellele, et Riigikogu peaks selle seaduse vastu võtma. Meil on ometi kohusetunne oma rahva ees ta tuleviku pärast ja ei saa vaikides oma kätt selle seaduse poolt tõsta. Igal Riigikogu liikmel ja igal rühmal on oma valimisringkond, ja nende inimeste nimel, kes meid siia valinud, kiriklikkude, usklike ja kainete inimeste nimel — ma ei taha öelda, et teistes rühmades neid ei oleks — peab ühist protesti avaldama, sest neid inimesi ei ole vähe, kes võtavad seda küsimust väga ja väga tõsiselt. Kuhu meie lõpuks välja jõuame? Kui meie pärast seda, kui 1927. aastal võeti alkoholsete jookide seadus teatud mõttes piiramisega vastu, kui meie nüüd anname täieliku voli sellele alkoholile, alkoholile, mis oli ikkagi osalt keelu all, kuigi liiga vähe, pääseda keelu alt, siis on see nii, nagu kuulatakse see alkohol manifesti välja kogu maale ja rahvale: Nüüd ma saan vabamaks, olge rõõmsad minu vabadusest!

Eelkõneleja rkl. Johanson tähendas neile üksikasjale, mis seaduse muutmises ei või vastuvõetavad olla neile, kes tõsiselt kaaluvad meie rahva ja meie riigi edu. On ju ka teatud eestvõitlejad sellest huvitatud, et meie rahvas rohkem kaine neks, ja rühmadele ning Riigikogu liikmetele on kõigile, kui ma ei eksi, kätte saadud kolm märgukirja: Eesti karskuseliidult, naistekarskuseliidult ja kristlikult karskuseliidult. Need vastuväited, mis märgukirjades ette toodud, väärivad kõige tõsisemat tähelepanu, ja nii kerge käega ei tohi meie kuidagiviisi seda seadust vastu võtta. Meie südametunnistus ja enesemääramise mõte ja usulisest ning kiriklikust põhimõttest kinnihoidev seisukoht ei luba kategooriliselt, et meie tohiksime käe väikest sõrmegi tõsta selle seaduseelnõu poolt, ja siis ka teistel põhjustel. On ju veel vallavalitsused ja üldse omavalitsused sellest huvitatud, et see õigus, mis anti, — kohapealne keeluõigus — et seda ei vääratata. Ma loen siin paar rida ette. Näiteks on Sangaste vallavalitsus märgukirja saatnud vististi kõigile rühmadele, ja siin on tähendatud järgmist: „Demokraatia eeldab, et rahva elu

küsimustes on rahval enesel õigus kaasa rääkida ja oma elu korraldada nii, kuidas seda nõuavad kohalikud olud. Keeluõiguse äravõtmine oleks tagasimineku olukorrale, kus valitsevad vaid ettekirjutised. Ühtlasi oleks see juba antud ja olemasolevate õiguste kitsendamine.“ Võib kindel olla, et nende vallavalitsuste arv ei ole väike, kes samasuguse seisukoha võtavad selles küsimuses. Ma arvan ka oma kohuseks siin ette kanda lisanduseks sellele märgukirjale ja protestile, mis on avaldatud nimetatud kolme karskuseliidu poolt, veel resolutsiooni, mis võeti vastu usuteadlaste konverentsil, mis hiljuti peeti Tartus. Resolutsioon, mis võeti vastu ühel häälel, on järgmine: „Usuteadlaste konverents ühineb täielikult karskuseliitude poolt Riigikogule esitatud märgukirjaga piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu pärast, eriti aga tunneb konverents sügavat sisemist tarvet valju protesti avaldamiseks esimesel suvistepühäl alkoholimüügi lubamise, öökõrtside avamise ja kohaliku keeluõiguse kaotamise kavatsuse vastu.“

Juba mõnigi kord on tähendatud eriti eelarve arutamise puhul sellele, et meil ei ole küllalt selget ja kindlat majanduspoliitikat. Aga on juba tõesti aeg kätte jõudnud, kus meie iuba 12 aastat iseseisvat riiklikku elu elame, et see kava meil ka läheks selgemaks ja kindlamaks. Selles kavas ei seisa mitte viimasel joonel just alkohol, ja kui meie riigikassal on puudujääke, kui tulud vähenevad, siis peame meie leidma teisi allikaid ja võimalusi. Meie teame kõik, et aastate jooksul tegi väga palju raskusi koondada ministerrüme, koondada koosseise, aga elu tuli oma raske survega ja nõudis seda meilt kategooriliselt, ja praegune Vabariigi Valitsus on sel alal nimetatud surve all ikkagi õige kaugele jõudnud. Siin on tegemist tõsiste paratamatustega, millest ei ole pääsemist. Niisugune tõsine nõue meie rahva elu arengu mõttes on ju ka see, et meie peame rohkem kainenema, meie peame tõkkeid ette tegema alkoholi laialisele tarvitamisele. Meie peame seda võtma tõsisema ja kategoorilise survena, siis vast ennem leitaks abinõusid, kuidas riigile tulusid saada teisel viisil, aga mitte loota sellele, mida rohkem rahvas hakkab jooma, seda rohkem riik saab tulusid. Minul on võimata lihtsalt kätt tõsta seaduseelnõu poolt, kui kujutlen, et riik peab rohkem sissetulekuid saama seetõttu, et mehed võivad öölokaalides viibida öö läbi, et alkoholi pakutakse neile rohkem ja isegi soovitatakse, — joodagu rohkem, siis on see riigile tuluks. Meie ei saa selle kõrval jätta tähele panemata teisi momente, eriti vaimuelu momente, hingelisi momente,

perekondlikke küsimusi ja üldse meie kõlbli nõudeid. Riik saab ju endale tulusid mitte üksinda pennide ja kroonide näol, vaid on teine tuluallikas olemas, ja see on vaimne tuluallikas, et inimesed oma vaimujõuga, oma ettevõtlikkusega, oma töökusega ja oma kainusega suudavad teha rohkem loovat tööd. Aga niisugust loovat tööd takistab alkohol, vähemalt alkoholi liiga suur tarvitamine. Meie ei saa siin kinnisuritud silmadega konstateerimata jätta seda väga ja väga tõsist asjaolu, mis suureks mureks paljudele inimestele, nii et nad tihti peavad küsima peaaegu nagu meelega, leides mitte väljapääsu, mis saab meie rahvast ja riigielust, kui nii kergelt vaatame sellele, selle asemel, et peaksime vaimliselt ja kõlbliselt tugevamaks minema ja kainenema. Teine asi, kui suurem riik endale lubab niisugust vabadust, mis siin ette nähtud seaduse muutmise seaduseelnõus. Meie, kes me pole suurrahvas, peame nüüd kõige tõsisema kaalumise ja kõige tõsisema kohusetundega tõkkeid tegema kõigile neile nähetele ja seaduseelnõudele, mis meie rahva loovat jõudu tahavad nõrgendada, et meie mitte ei osutu sarnasteks inimesteks, kes istuvad oksal ja saevad selle oksa kallal.

Kõigil neil ettetoodud põhjustel ei saa meie kuidagi viisi, kõige tõsisema kohusetundega oma rahva vastu selle seaduseelnõu poolt hääletada.

J. Tõnisson (rhv): Lugupeetud rahvasaadikud! Käesoleva seaduse üldine lähtekoht on otse kohutav. Ei ole siin tarvis pikemalt selle juures peatuda. Eelkõnelejad on näidanud, kuidas see otse võimatu on endale ette kujutada, et rahva nimel ja rahva ülesandel teotsev rahvaesindus julgeks välja tulla kavatsusega, riigi sissetulekut tõsta rahva jootmise organiseerimise teel! See on tõepoolest rahvajootmise seadus. Ei oska endale ette kujutada, et meil tahetakse riiki mõelda ilma kõlbluseta. On ju isegi üldises eetikaoõpetuses küllalt kujukaid esindajaid, kes rõhutavad, et kogumoraal õieti on ainult pettekujutus; et ühiskond, riik, õieti ei tunnusta mitte moraali, vaid isik, täis isik, — see alles peab eetilisel seisukohta võtma, ilma et ta kogu, hulga, oma ümburse mõjutusel saaks maha salata oma töökspidamisi ja tunnustusi. Ometi on selge, et ühiskond, riik, ei saa püsida ilma kõlblise aluseta. Katsume meie riiki ainuüksi kui võimuorganit ilma kõlbluse aluseta käsitada, siis jõuame meie niisugustele lõputulemustele, et riigi olemasolu enam mõistetakse ei ole.

Kui ka riigi majapidamises sunnitud ollakse nii mõndagi allikat kasutama, mis ei ole kõlbliselt seisukohalt mitte ikka

täiesti laitmatu, siiski ei ole kunagi juletud välja tulla isegi „joobnud eelarve“ seisukohalt sellega, et sihilikult abinõusid käima panna selleks, et aga rahvast avatleda joomisele! On ära kasutatud seda, et juuakse; on lepitud sellega, et juuakse. Et aga tahetaks lihtsalt selle peale välja minna, et provotseerida rahvast joomisele, — seda ei ole mina küll ei ühestki rahvaesindusest, ei ühestki seaduseandlusest kunagi kuulnud!

Siin on komisjoni aruandja selle seaduse motiividenä ette toonud sarnaseid väiteid, mis lihtsalt imestama panevad. Et meil tohitakse ülepea sarnaste asjadega avalikkuse ette tulla! See tähendab, õieti maha salata kõike seda kõlblist alust, millele meie võime kui rahvas, kui riik oma olemasolu tugeada!

Seepärast on selge, et siin võib ainult konstateerida suurt arusaamatust selle seaduse esitamisel.

Juhuslikult kuulsin ma, kuidas üksikud Riigikogu liikmed omavahel arutasid, et karskuseliit, naiskarskuseliit ja kristlik karskuseliit olid esitanud oma vastuväited seletuskirjas. Nemad imestasi, kuidas riigi poolt toetust saavad asutused julgevad Riigikogule esitada kavatsusi ja vastuväiteid, mis käivad valitsuse kavatsuste vastu. Nad kõnelesid ka sellest, kuidas nemad tihkaksid vastu hääletada sellele seaduseelnõule, kui siin on tegemist piirituse levitamiselega, — nüüd, kus kartulikasvatatajad hädas on!

Kui seda kuulsin, ei saanud aru, kas see oli nali, verine pilge, või oli see tõesti mõistete segimine. Praegusel korral arvan, et see oli ainult pilge. Ei või ometi oletada, et tõsised mehed tõelikult niisuguseid väiteid saaksid kaitsta.

Seepärast arvan ma ka, et need, kes on vahest olnud komisjonis vastuvõetud motiivide poolt, mis esitas siin aruandja, on teinud vist ikka halba nalja... Igatahes ei ole mitte uskuda, et nad julgeksid minna oma valijate ette päsepäeva või ka ööpi-medas — kui aga inimestel mõistus selge on — ja hakkaksid neid motiiva seal ette tooma! Kardan, et nende käsi käiks halvasti.

Seepärast on vist õieti tarvis enesele päris kainelt aru anda, kuhu see meid viiks, kui selle seaduseelnõu heaks kiidame!

Mitte ainult selle poolest ei ole see tõesti kohutav, et meil katsutakse siin uksti avada õnnetustele, haigustele, kuritegevusele, majanduslikule hävinemisele ja sotsiaalsele hukutamisele. Iseäranis kohutav oleks lugu selle poolest, et sarnase seadusega meie seltskonnas niisugune meeleolu oleks võidule aidatud, mis lihtsalt rahvuslikule enesetapmisele peaks viima.

Sellelt seisukohalt võin mina rahvaerakonna rühma nimel ühineda eelkõnelejate ja nende seletustega. Meie oleme täiesti selle seaduseelnõu vastu ning hääletame selle vastu juba I lugemisel. Seesugust seadust ei maksa II lugemisel üksikasjalikult arutama hakatagi. See on võimata!

Mis aga puutub neisse riigimajanduslikkudesse ja majandusepoliitilistesse kaalutlustesse, mida siin on katsutud motiivina esitada, siis on need juba suuremalt osalt tagasi lükatud eelkõnelejate poolt. Teiselt poolt maksab aga tõesti natukene peatada nende väidete põhjendamatus juures niihästi rahvamajanduslikult kui ka riigimajanduse seisukohalt.

Kõigepealt oleks võimatu, kui meie oma eelarve rajaksime majanduslikule hävinemisele, nagu alkoholisatsioon rahva elus seda tähendab. On selge, et ükski riigimajapidamine ei saa midu edasi kui rahvamajandusliku jõukuse allikast ammutades. Kui teie kasutate seda sissetulekut nii, et rahvamajanduse organismus selle all kannatab, siis ei ole riigimajapidamisel pikka pidu. Ainult see eelarvepolitiika, mis katsub avada allikaid rahvamajanduse üdi ruutumata, on vastuvõetav. Kui eelarvet katsutakse rajada juba niisugustele allikatele, mis rahvamajanduse organismi riivavad, temale haiget teevad, siis on see rüüstamine! See on rüüstepolitiika.

Sellelt seisukohalt on ometi mõistmatu, kui riik katsuks nüüd alkoholi müügikorraldust nii välja arendada, et tema sellega aitaks rahvamajanduslikku edukust hävitada.

Võtame ligemale vaatlusele, mis see tähendab rahvamajanduse seisukohalt, kui meie katsuksime alkoholiuputust laiiali laotada ja süvendada. Ma ei hakka ette tooma arve ja teateid, mida karskusekirjandus küllalt tunneb, selle kohta, kuidas hävitavalt mõjub alkohol tööjõu peale. Meie teame, kuidas alkohol oma rüüstavat mõju hakkab avaldama ülemate kultuursaavutuste arvel; kuidas kõige kõrgemad vaimuomadused kõige enne selle all kannatavad; kuidas tõetunne tumeneb; kuidas see ei ole ainult rahvasõnaks saanud, et joodik valetab, vaid kuidas alkoholi mõjul esijoones hävinevad kõrgemad saavutused inimese arenemises. Ühtlasi on ka teada, et füüsiline jõud, moraalne tahe ja teovõim kõigis ta avaldustes kannatab. Teie teate, kuidas karskusestatistika näitab, kuipalju jõukaotust on haiguste läbi sünnitatud just alkoholi tagajärjel. Võtke selle juures tööjõu allaviimine joobnud oleku tagajärjel, ja võtke see järele mõju, mis alkoholism sünnitab iseäranis püüavade järele. Teie teate, kuidas kõige suurem õnnetuste hulk langeb just nende

päevade peale, kus inimesed vabaks saades on võinud anduda alkoholile, kuidas pühapäevast, isegi laupäevaõhtust peale need õnnetused oma järelmõju poolest ulatuvad nädala esimestesse päevadesse, nii siis mitu päeva edasi, kuni alkoholimõju hakkab kaduma. Alles nädala keskel tõuseb tööjõud. See õnnetuste kurve ja töö edukuse vähenemise kurve langevad kokku alkoholi tarvituse tõusuga.

Kui meie aga seejuures mõtleme selle peale, kuipalju siis puudumisi on töölt, kuipalju on seejuures töö kvalifikatsioon alla surutud, kuidas selle tagajärjel terve rahvatöö kannatab, siis on rahvamajanduslik kahju sellepoolest juba suur. Võetakse juurde veel otsekohesed kahjud terve rikkumise poolest, haiguste tagajärjel, siis saadakse niisugune kahjubilanss, mida ei ustagi.

Kui nüüd Ameerika keeluseaduse vastu nii palju vaieldakse, siis tuuakse seal ette, kuidas salaviinamüük ja salaalkoholi tootmine õitseb, kuidas kahju mitmeti on suur. Kuid keegi ei ole vaielnud selle vastu, et Ameerika rahvas läheb jõukaks just keeluseaduse päevil. (Aruandja J. F. Uks: Sõjapäevil!) ... See on Teie tarkus. Kui võtate Ameerika arvustiku, siis näete, kuidas on rahva sissetulek ja isearanis rahvas hoiusummad kasvanud usumatult just pärast sõda!

Meil on kehvus rahvamajanduslikuks tundemärgiks. Meie rahvuslik sissetulek on peale Jaapani ja Portugali ilmas kõige väiksem. Meil tahab aga valitsusevõim nüüd organiseerida rahva alkoholiga mürgitamist selleks, et veel langeks meie tööjõud, et meie veel kehvemaks läheksime, — kõnelemata sellest kõlblisest hädast, mille peale siin on tähendatud ja mis paratamata kaasas käib selle alkoholisisooni organiseerimisega!

Kui meie aga teiselt poolt vaatame alkoholikapitali huvi meie keskel, eriti veel nõndanimetatud kartulikasvatuse huvi, siis ei saa ka sellelt seisukohalt kaitsta sarnaseid vaateid ega motiiva.

Kui meil rahvamajanduses on tarvis üksikut haru arendada, siis kõigepealt sellelt lähtekohalt välja minnes, et see ei peaks sündima ülekohtuselt teiste arvel. See ei ole õige tee rahvamajanduses, et üht poolt katsume päästa, kuna teisel tuleks langus.

Seepärast peaksime igatahes meie kartulikasvatuse ja ühtlasi meie põllumajanduse huvides üle saama sellest ebausust, et alkoholimüüki tahetakse korraldada selleks, et piirituse joomist edendada ja sel teel meie kartuleid ära kasutada!

Siin tähendati selle peale, et kaubandus-tööstuskoja esimees teravalt on arvestanud meie majandusepolitikat. Ta on

ühtlasi selle peale tähendanud juba era- viisil, et piirituse produtseerimine meil on ainult eksiarmise tagajärjel ühendusse viidud meie alkoholimüügi edendamisega joomiseks. Ei ole tarvis piiritust selleks ajada, et seda rahvale kaela kallata, vaid seda võib ajada tehniliseks otstarbeks, ühtlasi ka väljaveoks.

Piirituseajamisel on teatavasti arvestatud kvantumiga, kuipalju riiklik piiritusemüük nõuab.

Kui meil aga piiritust aetaks selle järgi, kuipalju meil kartuleid on, siis võiks hea kartulisaagi juures piiritust saada üle normi, ning piirituse hind võiks minna nii odavaks, et seda välisturule võiksimme saata. Meil ei ole tarvis kõike piiritust tingimata ise ära juua, vaid võime võistelda odava piiritusega, mis oma kvaliteedi poolest parem on teiste maade piiritusest, ka välisturul. Muu hulgas on öeldud, et kui meil näiteks hea kartulikasvu ajal rohkem piiritust valmistada ja siis paremate abinõudega välja vedada, nii et transport odavam tuleks, siis oleks meil isegi Prantsusemaale võimalik piiritust müüa, oma head piiritust ka veinimaa nõuete kohaselt. (K. A s t, stp: Siis peame Prantsuse veinidele soodustust andma.) ... Seal ei ole mitte erilist soodustust siis tarvis, vaid meie võime standardhinnaga sinna turule pääseda. (K. A s t, stp: Sinna oleks võimalik ka kartuleid vedada.) Oleks võimalik siis piiritusega välisturul võistelda, kui meie kavakindlalt katsuksime hea lõikuseaasta ülejääke ära kasutada.

Kuid on selge, et piirituseajamise peale meie oma kartulikasvatust rajada ei või. Meie oleme juba 25 aasta eest väiksel määral Eesti aiaviljajähuisuses katseid hakanud tegema, kuidas mitte ainult puuvilja konserveerida, vaid ka kartuleid. Sest saadik on tehnilised sisseseaded nii täienenud, et kerge on kartuli kuivatamist läbi viia helbete kujul, nii et isegi maitse teatud määral alal hoitakse. Kui meie tehnilisi uuendusi appi võtaksime, meie võiksimme isegi oma toiduks kartuleid veel paremini ja rohkemal määral kui seni tarvitada. Meil oleks aga ka võimalik teisale vedada neid tooteid, mida meil nüüd katsutakse ainult piirituseks ajades ära kasutada.

Igatahes on juba aeg põhimõtteliseks lähtekohaks võtta, et kartulikasvatust ja piiritusemüüki ei tule meil mitte siduda vastamisi. Muidu viime meie endid tõesti kallakule pinnale, — sunnime meie laialise ringkonna põllumeeste hulgast tõesti omakasu huvides selleks kaasa aitama, et rahvast hakataks sihilikult jootma!

Niisugune alkoholikapitali mõjutus ei tohi meil päevakorraks tulla! Kui seda nüüd

siiski on tunda, siis ei usu mina mitte, et kartulikasvatatajad enestele tõsiselt aru annaksid sellest, mis nad esimesel silmapilgul nõuavad, vaid see lühinägeline vaade on seletatav sellega, et meil pole katsutud teisi teid meie kartulite ärakasutamiseks otsida nende poolt, kellel see ülesandeks oleks.

Kui meie kõrvaldada saame selle motiivi, siis ei ole meil nii suurt kiusatust sarnase seaduse läbiviimiseks mitte enam. Siis on vististi üks osa neist, kes seda seaduseelnõu on vahest toetanud rahvamajanduslikkudel kaalutlustel, kahtlemata selle vastu, — selle peale vaadates, missugust hävitavat mõju see seadus avaldab kogu meie rahva elu kohta.

Teiseltpoolt on aga selge, et riigimajanduslikult ei saa meie sarnaste motiividega seadust vastu võtta, nagu komisjoni poolt see esitatud on. On tõesti öudne mõelda sellele, nagu läheksime põhja. On öeldud lause, et praegune õhkkond on nagu Protopopov'i päivil, kus kellelgi ei ole usku, kus väljavaated puuduvad, kus ennast ei leita.

Kui meil sarnane seaduseelnõu valitsuse poolt esitatakse, siis peab küll arva-ma, et see sünnib niisuguses õhkkonnas, kus enam ei nähta ühtki väljavaadet, kus on silma ees põhjaminek. (Aruandja J. F u k s: Rahvaerakond on seal valitsuses.) ... Rahvaerakond ei ole seda toetanud! (Aruandja J. F u k s: Pole kuulda olnud, et minister on vastu olnud.) ... Rahvaerakond ei ole siin oma seisukohta muutnud ja just sellepärast, et meie ei taha põhja minna! Meie ei tohi pead kaotada, vaid raskuste päivil peame teisi abinõusid otsima. Rahvaerakond tahab ühes teistega, kes seda seaduseelnõu hädaohtlikuks peavad, kindlasti vastu astuda sellele juba I lugemisel.

Ligemaid motiiva selle seaduse vastuhäätamiseks on vaevalt vaja veel ette tuua. Neid motiiva, mis siin rõhutati salaviinamüügi seisukohalt, võib veel mitmeidki tagasi lükata, uusi kaalutlusi ette tuues lisaks neile, mis siin ette toodud.

Siin on näidatud, kuidas ei ole ülepea näha salaviinamüüki suures osas valdades, kus on kohalik keeluseadus maksma pandud.

Karskuseliidu poolt on valmistatud kaart, kus need vallad ära on tähendatud, kes kohaliku keeluõiguse maksma pannud. Ja sealt näeme, et just keset maad on suurem osa neist valdadest.

Seletama tulla, nagu vallutaks nüüd salapiiritust või selle sissevedu kogu maa, on ekslik. (M. M a r t i n s o n, põl: Tulge Viljandimaale, Võhma, saate seal Tshehhi piiritust.) ... Võib-olla, et seal on mõni Kaval-Ants, kes tahab iuua, aga teie ei

tule ometi ütleva, et Võhma veetakse salapiiritust sisse! (V a h e l h ü ü e.) ... Kui mõni saab noka täis võtta, ega seda ei saa üldiseks nähtuseks lugeda!

Huvitav on vaadata küsimusele sellelt seisukohalt, kus juuakse kõige rohkem just riigipiiritust. Kui arvata, et salapiiritus tõrjub riigipiirituse kõrvale, siis peaks riigipiiritust kõige vähem joodama rannamaal, aga meie näeme, et just rannamaal juuakse riigipiiritust kõige rohkem! Nii on alkoholi müüdud kraadide järgi kõige rohkem Harjumaal — 33,8°, Virumaal — 28,7° ja Pärnumaal — 24,5°. (K. A s t, stp: Mis asi see on?) Niipalju on iga elaniku kohta alkoholi kraadide järgi müüdud terves maakonnas. Iga elaniku kohta Harjumaal — 33,8°, Virumaal — 28,7°, Pärnumaal — 24,5°, Viljandimaal — 16,8°, Tartumaal — 19,03°, Võrumaal — 16,3°. Et Harjumaal ja Pärnumaal on välja tõrjunud salapiiritust riigipiirituse, seda ei saa öelda. (K. A s t, stp: Kuidas Petseris on, kas on andmeid?) ... Seal juuakse tublisti, üle 20,5°. (V a h e l h ü ü e.) Seal juuakse liikvat ja muud. Igatahes, keskmiseks kraadiks on 22,9°. Üle keskmise joovad aga just rannaäärsed maad, kuna keskmaakonnad joovad vähem.

See tähendab, et kogu see argumentatsioon, nagu oleks nüüd tarvis riigi viinamüüki organiseerida, et välispiiritust ära tõrjuda, on täiesti jalutu ja ei vääri tähelepanu!

Meie võiksime vaadata, kuipalju keskmiselt juuakse üksikutes maakondades, kus on kohalik keeluõiguse rohkem maksma pandud. Seal meie näeme, et see kohalik keeluõigus tõesti vähendab joomist. Kui võtate need maakonnad, kus kõige rohkem on keeluõigust kasutatud, siis näete, et viimastel aastatel on seal olnud langus viinatarvitamise poolest: Tartumaal on joodud 1928. a. 19,3°, 1929. a. — 17,6°. Pärnumaal on tublisti kinni pandud joogikohti kohaliku keeluseaduse alusel, ja seal on eelmistel aastatel joodud 24,5°, nüüd 19,4°. (V a h e l h ü ü e.) ... Mis Teie siis kõnelete, et seal on salapiiritust riigimono-poli välja söönud! Seal on teisi põhjusi, on kitsikus ja keeluseadus ennast maksma pannud ja mõjub ümbruse peale üldiselt joomise vähendamisega. Selle üle võib ainult rõõmustada.

Kui meie aga selle paralüseerimiseks katsume forsseerida riigi piiritusemüüki ja viinamüüki, siis on see täiesti iga mõistliku alkoholipolitika vastu. Seepärast langevad ka need põhjendused ära.

Nii on minu arust küll kõigil meil tarvis silmas pidada, et niihästi rahvamajandus kui ka riigimajandus, eriti aga meie sotsiaalpolitika nõuded sunnivad meid sarnasest seadusest loobuma. Siin on

ennem tähendatud, et meie võime oma eelarvet kooskõlastada teistel teedel, mitte aga külvates aina viletsust. See meid edasi ei vii!

Sellepärast hääletame meie selle seaduse vastu!

Majanduseminister J. Zimmermann: Kui tõesti need andmed olulised oleksid, mis näitavad, et viinajoomine on vähenenud, siis saaksin ma teiega ühes minna, ja need tulud saaks riik teisel teel kätte. (J. Tõnisson, rhv: See on üsna kindel, et joomine on vähenenud.) Kui riigi viinamüük vähenenud on, siis seetõttu, et halb aasta on olnud, kuid teisest küljest on kindel, et vähenenud on seepärast, et odav piiritus on väljastpoolt sisse valgunud. See on üle maa valgunud ja see on oma mõju avaldanud. Vähenemise peale on tingimata mõju avaldanud ka koduse veini valmistamine. (J. Tõnisson, rhv: Pange aktsiisi alla!)

Mis puutub väljasttoodud piirituse vastu võitlemisel, siin teist abinõu ei ole, kui et riik peab oma piiritusemüüki korraldama nõnda, et korralik kodanik, kes ei soovi väljastpoolt toodud piiritust saada, seda ostma ei ole sunnitud, korralikul kodanikul ei tohi riigiviinast puudus olla. (K. Ast, stp: Härra Majanduseminister, kas Teie ametkonnas on mingeid andmeid olemas selle kohta, kuipalju väljastpoolt piiritust meile tuuakse? Soomes taheti hääletada keeluseadus maha, kuid neil on problemaatiline arvustik selle kohta, kuipalju piiritust väljastpoolt sisse tuuakse.) Ka meil on seda problemaatilist arvustikku peetud. Kuid teisest küljest palun mind mitte sedaviisi mõista, nagu oleks tahetud käesoleva seadusega mingit uut alkoholilevitamise korda läbi viia. Mul ei ole selleks mingit tahet, kuid ma tahan, et riigi viini ei saaks välja tõrjutud selleks, et salapiiritusele teed valmistada. Ja sellelt seisukohalt on praegune seadus tarvilik. Peale selle tahtsin tähendada, väga tihti karskusepropagandat ei tee karskusemehed, see tähendab need, kes ise karsklased ja alkoholi ei tarvita, vaid alkoholivastast propagandat teevad need, kes sellest huvitatud on aineliselt. (J. Tõnisson, rhv: See on väike osa, sellest ei maksa kõneldagi.)

Mis puutub restoranidesse, siis arvan, et kui luba antakse neid omavalitsuse võimu alla panna, siis selle vastu ma ei vaieldnud ka komisjonis oma esindajate kaudu, kuid komisjoni enamus arvas seda, et valdadele seda luba anda ei või. Riigi viinapoodide kohta palun valitsusele võimalus jätta poode nõnda asetada, kuidas riik seda soovib.

Mis puutub riigi viinamüümisse, siis on see seaduses ette nähtud, ning Ma-

janduseministeerium on seda sunnitud täitma. (J. Tõnisson, rhv: Lapsed pannakse alkoholimüümist õppima! Kallis aeg! — Aruandja J. Fuks: Ega 20-aastane laps ei ole.) Mis puutub müüjate vanusesse, siis on Riigikogu komisjonis juurde pandud, ja mul ei ole selle vastu midagi, kui endine määr maksma jääb. Öeldi, et alkohol kulusid kaela toob, et alkohol pahesid kaasa toob, politseile tüli teeb ja niisamuti ka kohtutele tüliks on. Ma olen sellega nõus, et kulusid tuleb alkoholi läbi, aga ma arvan, et kui riigiviina ära jätaksime, siis need kulud ka ära ei jää. Ameerikas ei ole need kulud vähenenud, nagu statistilistest andmetest selgub. (Vahel ühe.) Need on mõned üksikud tähendused alkoholi seaduse juurde. Üks asi on veel — karistuse normid. Need on pehmenatud. Praegune karistuseviis on iseäralik ja mitte õigustatud. Näiteks praeguses seaduses on ette nähtud, et alkoholiluba ei anta sellele, kes väikesemagi karistuse müümise juures ettetulnud korratuste pärast on saanud. Rahukohtuniku juures määratakse väike karistus, kas või 5 või 10 krooni, need karistused ei ole nii suured, et nende peale saab edasi kaevata, ja selle karistuse määraga võetakse ära luba. Minu arvates ei ole õigustatud niisugune kord, seda on tarvis muuta, et ta oleks elulisem.

Mis puutub piirituse väljaveosse, siis härra Tõnisson arvas, et piiritust välja veoks võiks meil kartuliküllasel aastal ajada niipalju kui soovime ja viia välja sel aastal kui odavalt tahes, nii et meie väljastpoolt võime võistelda. Pean ütlema, et meil on tänava niisugune olukord, kus kartuleid külluses, ja ma ei tee mingeid takistusi kartulist piirituse ajamiseks ja selle väljaveoks, iga vabrik ajab niipalju kui soovib, ma olen isegi niipalju vastu tulnud piiritusevabrikutele, et ma olen valmis neile ette andma piiritusetagavarast piiritust väljaveoks, kui nad mulle kindlustuse muretsevad, et nad piirituse asemele annavad. Isegi seda olen lubanud. Aga nad ei saa seda teha. Piirituse hind on väljastpoolt odav, meie vabrikud seda veel odavamalt ajada ei saa. (K. Päts, põl: Jättest! Suhkrujättest!) Jätted on niisugused, millest valmistatakse piiritust ja väga odavasti. (K. Päts, põl: Aga pea teeb ühtemoodi täis.)

K. Ast (stp): Ma ei kavatse selle küsimuse kohta pikemalt sõna võtta sellepärast, et püsin eelkõnelejate väidetega ühel arvamisel. Tahtsin ainult seda märkida, et härra Majanduseminister ei andnud vastust sellele küsimusele, mille ma kohalt esitasin, nimelt: kas on meie Majanduseministeeriumil või mõnel teisel ametlikul ressooril umbkaudselt arvustik selle kohta,

kui palju meil tõelikult välispiiritust joomise otstarbeks tarvitatakse? (K. Päts, põl: Jah, aga kuidas seda arvustikku kätte saada?) Seda peab siiski saama, mitte täpselt, aga umbkaudselt. Soome on keeluseaduse maa, aga seal juuakse teadupärast rohkesti igasuguseid välisspiritoose. Seal leiame mitte ainult aasta kokkuvõtte, vaid ka veerandaasta problemaatilise, oletatava kokkuvõtte selle kohta, kuipalju on ära joodud spiritoose. Igas rupriigis näidatakse ära teatud spiritoosi liik. Näiteks kuipalju on umbes viskit tarvitatud, kuipalju konjakit, siis piiritust ja lõpuks, see on kõige oletatavam, kuipalju on sisemaal puskarit keedetud. Kõigi nende kohta antakse mitte ainult aasta arvustik, vaid ka veerandaasta kohta, ja selle tegemine ei ole võimatu asi. Nad valvavad kõigepealt oma keeluseaduse huvides selle järele, kuidas laetakse piirituselaevu välissadamates, palju võetakse seal piiritust peale. (K. Päts, põl: Aga, härra Ast, eks tuleb osa meile ka!) Silmapilk, härra Päts, räägin otseskohe. Kuipalju võtavad piirituselaevad Danzigist ja teistest piirituselaadimise punktidest piiritust peale, selle järele valvavad Soome vitsekonsulid, võib-olla on neil ka agentuurid, kes selle järele valvavad. Nüüd tulevad need laevad meie vetesse, ja rannavalve seisab nende vastu, ning iga kuu ja päev teatud arv vägijooke konfiskeeritakse Soome rannikul. Ja see on üheks arvestamise aluseks, et vaadake, niipalju saadeti välja, ja niipalju oleme ära konfiskeerinud. Ma mõtlen, et Soome majanduseministeerium ja võib-olla ka Soome rannavalve võivad vististi täpselt meile öelda, kuipalju on meie rannikult salapiiritust sisse toodud, kui meie oma võimud. Meie oma võimud ei ole kordki öelnud, missugused asjad on nende valduses.

Edasi on maalemineva piirituse ja piirivalve poolt kinnipeetava piirituse vahel kujunenud aja jooksul teatav suhtelisus. Ütleme, kes on 100 liitrit mingit vägijooki konfiskeerinud, siis need võivad öelda, et on sisse toodud näiteks 1.000 liitrit. Neil on oma kaused arvestamisalused selle kohta, kuipalju juuakse, ja need alused on tõenäolised. Ma mõtlen, et kas meil ei oleks ka võimalik kasutada midagi sarnast, mis alusel võiks öelda, kuipalju juuakse vägijooke j.n.e. Siin aga tuleb härra Majanduseminister ja ütleb, et juuakse, aga ometi midagi kindlat ei tõenda, kuna aga statistika, mille rkl. Tõnisson ette kandis, laseb midagi muud arvata; see sunnib uskuma, et nende välisvägijookide tarvitamine sugugi suur ei ole. Kui nüüd tõepoolest kroonu piirituse tarvitamine väheneb, siis ei taha see tõendada, et välisspiritooside siseturule tungimine nagu halvaks meie enda piirituse tarvitamist.

Nähtavasti on teised hoopis tähtsamad põhjused selleks olemas, mispärast piiritusejookide tarvitamine meie sisemaal viimastel aastatel on langenud. Põhjused võivad olla kaheksugused. Üks rida põhjusi on niisugused, mille üle röömustada võime, teine rida neid põhjusi on mitte enam röömustamisväärsed. Röömustamisväärsete põhjuste hulka tuleb arvata kaheksuguseid asjaolusid. Esiteks, et üldse vist on langenud vägijookide tarvitamine. Seal on psühholoogilised tegurid mõõduandvad, seal on iseseisvuseaegsed ilmavaate ümberkujundamised mõõduandvad. Kui oli inflatsiooni aeg, siis mürgeldati väga suurejooneliselt, ja meie kõrtsmikud suutsid tasuda nende peale pandud kohustusi, ilma et oleksid kisa tõstnud. Nüüd aga kuuleme järjest neid protestimas, et nende sissetulekud ei võimalda täita nende peale pandud maksukohustusi. Meie näeme, et kõik see tingel-tangel on hakanud kaduma, ei ole enam seda laia shesti, mis inflatsiooni ajajärgul oli. Meie ei tohi aga selle üle kurvastada, see on tervitatav nähe.

Niipalju, kui see vägijookide tarvitamine meie majandusliku elu arenemisest tunnust ei anna, vaid langemisest, ja niipalju, kui see rahva kehvuse põhjuseks on, niipalju on see kurb nähe. Kuid ütlen, et need on kõik niisugused asjad, mille kohta täielikku selgust ei ole, isegi täiskarsklased ei või siin täit selgust anda. Igatahes aga näib lugu niisugune olevat, et üldiselt on langenud vägijookide tarvitamine, ja selleks on olemas omad mõjuvad tegurid.

Aga mida teeb riik? — Ega siis mitte ainult selle seaduseelnõuga, mis praegu esitatud, ei taheta vägijookide levimist edendada meie rahva keskel, vaid üldse viimase 1½ aasta jooksul on õieti riigivalitsus suurt muret tundnud selle üle, kuidas joomist rahva hulgas suuremaks teha. Kui ministeerium möödunud aasta jooksul pead murdis selle üle, kuidas piiritusekvantumit tõsta sellega, et seda müüa võimalikult väheste mõõtudega, et rahvas selle läbi rohkem ostaks, siis oli see üks osa samast politikast. Meil on siin tegemist ühe nähtusega, mis selles mõttes imeplik, et meie põhimõttelikult katsume õigeks tunnustada alkoholsete jookide kunstlikku pealelitsumist rahvale ja teiselt poolt hukka mõistame, et rahvas küllalt ei joo. Kui, lugupeetud härra minister, see asi niikaugele on aetud, siis lubage, et teised, kes seda pooldada ei saa, täie jõuga selle vastu välja astuvad. Mina isiklikult ei ole karsklane ega keeluseaduse pooldaja, seisain viimasest õige kaugel, aga riiklikku alkoholipolitikat ja vägijookide pealelitsumist rahvale, seda ei saa ma õigeks pidada, see on rahvamajanduslikult kui ka kõlbliselt hukkamõistetav. Muu seas on kuulda olnud, et isegi koduõlle valmistamist tahe-

takse kitsendama hakata ning võib-olla isegi maksustama aktsiisi näol. Samuti on koduveini valmistamise kohta juba ähvardusi kuuldavale tulnud, aga see oleks üks õnnetu samm, kui valitsus tõepoolest sellele teele asub. Vist on üheks põhjuseks, mis pärast meil mõnes maakonnas, eriti jõukamates maakondades, viinajoomine vähenenud on, koduveini valmistamine. Aga see on nähtavasti nende inimeste juures, kes täit karskust ei poolda, teadupärast asi, et kurjavaimu vastu tuleb võidelda peltsebuliga, või peltsebuli vastu tuleb võidelda kuradiga. Ma ei tea, kuidas see piiblis on. Ja kahtlemata on rahvamajanduslikult ja tervishoidlikult parem, et need inimesed oma alkoholikiusatuse, alkoholijanu rahuldavad koduõllega ja koduveiniga, kui kroonu piirituse ja konjakiga. Ja seepärast see inimene, kes ei ole niisugune fanaatiline keelukarsklane, see inimene näeb heameelega, et meil areneb kodune õllevalmistamine ja kodune veinitööstus. Ja kui nüüd valitsus tõesti tahaks sellele teele asuda, millele ähvardatakse, et ka siin kitsendusi valmistada ja koormatusi peale panna, siis oleks see õnnetu tee. Aga see näib nii olema meie praeguse valitsuse püüdmine küll, see ilmneb praegu arutusel olevast seaduseelnõust, millega alkoholi levikut tahetakse arendada ja kergendada, ja sellesamaga on kooskõlas need aktsiisivalitsuse poolt astunud sammud, mille tagajärjel meil nüüd peaaegu sõrmkübaraga hakatakse piiritust kätte ulatama.

Majanduseminister J. Zimmermann: Härra Ast ütles, et valitsus ei peaks mitte koduveine maksustama hakama, et see asjata olevat. Siis lubatagu mulle tähendada, et mina nende maksustamist siin ei soovitanud, vaid härra Tõnisson. Nii et see minu plaan ei ole. Ja ma ütlen, et mul ka seda kavatsust ei ole olnud.

Mis aga puutub sellesse, kuipalju meile sisse on veetud ja sellesse statistikasse, siis härra Ast peatas selle küsimuse juures pikemalt, ja tegi mulle etteheiteid, miks mina selle küsimuse vastu huvi ei ole tundnud ja mitte talle otsekohe ei ole vastanud. Mina ei teinud seda seepärast, et see praegu käesoleva seaduseelnõu juurde on lisatud trükitult. Ja see käib järgmiselt: Salapiirituse sissevedu võiks meil umbkaudsete arvestuste järgi arvata 2—2½ miljoni kraadi, see on 250.000—313.000 liitri peale aastas. Arvestades riigi kasu joogipiirituse iga kraadi pealt umbes 40 senti, oleks riigi kahi salakaubaveo tõttu ligikaudselt 800.000—1.000.000 kr. aastas. Nii et see on meil olemas. Peale selle on meil olemas teated, kuipalju piiritust kinni püütakse aastate viisi ja kuipalju piiritust sisse veetakse. 1928. a. — 1929. a. on kinni

püütud 12.000 liitrit, 1929./30. a. 17.000 liitrit ja kuni käesoleva aasta veebruarikuuni on kinni püütud 19.000 liitrit. Arvatakse, et 10% sellest, mis sisse veetakse, püütakse kinni. Et see statistika kindel on, seda keegi ei saa öelda, aga seda statistikat peetakse sama meetodi järgi nagu soomlasedki seda statistikat peavad.

J. Tõnisson (rhv): Mis sellesse puutub, kas maksustada koduveini valmistust või mitte, siis oli minu ütlus järgmine.

Siin seletati, et riigipiiritusel olevat suureks võistlejaks kodune veinivalmistus; see tõrjuvat kõrvale piiritusetarvitamise ja vähendavat seda.

Loogiliselt peaks ütleva, et kui koduveini valmistamine on liiga suur, siis astuge kodusele veinivalmistamisele vastu, aga ärge õhutage rohkem piiritusemüüki. On selge, et koduse veini aktsiisi alla panemine ei seisa küsimuse all, vaid tõin ette, kuidas see põhjendus, mis valitsus ette tõi, lonkab. Keegi ei saa ometi öelda: selle karistuseks, et inimesed hakkavad kodus rohkem veini valmistama, peab neile rohkem piiritust pakkuma!

Mis sellesse puutub, nagu ei oleks esitatud seaduseelnõus tõsist tendentsi piiritusemüügi õhutamiseks ja elustamiseks, siis peab ütleva, et kui vaadata läbi kõik lisandused ja täiendused, mis siin endisele piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadusele tuuakse, siis näeme, et kõik on nagu ühest valemist võetud. Kõik sihivad ikka ühele ja samale poole.

Võtke seadus paragrahvide kaupa. § 5. öeldakse, et üldkasulikkudeks otstarveteks pidude einelaudades ei või müüa ainult veini, nagu seni oli, vaid ka veini- ja õlle- müüki tuleb seal võimaldada. Nii tuleb lisaks veinile veel õlu juurde.

§ 6. räägib: „Juhul, kui § 5. nimetatud alkoholiliste jookide müügikoha pidaja lõpetab jäädavalt alkoholiliste jookide müügi või kaotab õiguse müügiks, võivad kohalikud linna-, alevi-, valla- ja maavalitsused uuele pidajale samas kohas alkoholiliste jookide müügiks nõusoleku anda igal ajal.“ See on jällegi sama mõte. Määrus, mille järgi oktoobrikuus peavad kõik alkoholimüügi load ära otsustatama, mis ei tohi mitte kordamisele tulla omavalitsuse koosolekul igal ajal, — ei tähenda siis tulevikus enam midagi! Nüüd võib seal mõni kange mees tulla ja nõuda, otsustatagu tema asi uuesti! Nii antakse võimalus igal ajal tulla niisuguse nõudmisega ja uuesti otsustada igal ajal. (K. Päts, põl: „Küba.“) ... Jah, „Küba“ tuleb jällegi mitmel ja setmel korral kõne alla.

Kas see ei ole seesama vaim, mis siit vastu vahib, kui öeldakse, et näituste ja pidude einelaudadele annab alkoholsete

jookide müügiloa maksudevalitsus kohaliku politseiprefekti nõusolekul?!

§ 8. on juurde lisatud, et nõusoleku andmisi müügiõiguse üleandmises teisele võib otsustada igal ajal.

§ 11. on ette nähtud, et laskemoona kui ka sõjariistade tehastele ja ladudele lähemal kui 500 meetrit ei või asuda alkoholsete jookide müügikohad.

§ 15. on kaotatud kitsendused. Enne oli, et ei või alkoholsete jookide müügikohade pidajaks ja juhtijateks olla isikud, kes alla 25 aastat, isikud, kes on sõjaväes või tegevas sõjaväeteenistuses. Teises punktis oli öeldud: kes on kohtu ja eeluurimise all süütegude eest, mis karistatavad õiguste kaotamisega või piiramisega. Nüüd on piiramine välja jäetud, nii et kui kõik õigused on kaotatud, siis langeb välja; kui aga ainult mõned, siis võib suur peremees olla! Neljas punkt, kus öeldi, et isikud, kes kohtuotsusel politsei valve all on, ei tohi seda õigust saada, on kustutatud, ja politsei valve all olev isik võib nüüd peremeheks hakata!

Kui enne oli öeldud, et ei saa enne kõrtsi- või restoranipidamise õigust, kui eelmisest karistamisest ei ole möödunud üle ühe aasta, — kolme aasta jooksul, siis nüüd — kahe aasta jooksul! Olge head!

Edasi see kuulus paragrahv, et kohaltarvitamise õigusega alkoholsete jookide müügikohtades ei või olla teenijateks isikud, kes alla 20 aastat vanad. Nüüd on võetud üles määrus: kes alla 18 aastat vanad. See on sündinud selleks, et noored inimesed saaksid ametit õppida!!

Missugune jõhker põhjendus, et juletake sellega üldse välja tulla! Kui see ei näita seda vaimu, siis laske see trükkida ja viia rahva kätte, — siis kuulete, mis nad teile ütlevad!

Edasi § 27. (V a h e l h ü ü e.) ... Noh, kust see pärit on. Valitsuse esindaja ei ole vastu vaielnud! See vormaliteet, kas tema ise kirjutas seaduse, või laskis kirjutada, — see on kaunis üks kama! Piiritust, viina, napsi, või likööri ja veini üle 2 liitri igast liigist on seni lubatud anda või vedada ainult vigastamata pitsatiga või panderolliga j.n.e.; — nüüd üle 3 liitri igast liigist j.n.e. Järelikult seesama vaim! (Aruandja J. F u k s: Aga endise 3 liitri asemel 1 pudel veini.) ... Selle veiniga Teie nüüd maadlete, aga muidu on karskuseteaduses selge, nagu siin juba Riigikogu liige teile peltsebulist jutustas, et sellega aetakse välja teist suuremat kurja! (K. P ä t s, põl: Ta just seda päris selgesti ei teadnud.)

Edasi, — õllekauplusi võib lubada ka kohaltarvitamise õigusega. Neist kauplustest võib õlut müüa väljaviimiseks kinnistes pudelites. Nüüd võib iga vürtsipood sisse seada veini ja õlle. Edas-

pidi satume igal sammul niisuguse õnnistusega kokku, et kus tüki vorsti ostad, võid kaasa võtta käraka! (N a e r.) Siin on jällegi ära jäänud määrus, et alkoholimüüki ei tohi olla teistes kauplustes, vürtsipoodides, kust müüakse toiduaineid. Kõneldi enne, nüüd tuleb igasse vürtsipoodi kõrts. Nüüd loemegi seda juba kirjutatult! Siin öeldi, et see on hädatarvilik uuendus!

§ 36 on ette nähtud: „Piirituse ja alkoholiliste jookide müük on keelatud alaealistele alla 16 aastat, alg- ja keskkooli õpilastele kooli välismärgiga ja nähtavalt joobnud isikutele.“ „Nähtavalt joobnud isikutele“ — nüüd võta prill ühes ja vaata, kui tugevasti ta saanud on!

Alla 16 aastat — see tähendab ühepäevalisele üle 16 aasta võib anda, see on täismees! (Aruandja J. F u k s: Praeguses seaduses võib ka anda.) ... Tütarlapsed saavad mehele minnes täisealiseks 18-aastaselt, kuid ilma meheta ei oleks nad veel täisealsed! (N a e r.) Ta on mehe naine, see on teine asi. (N a e r.) Teie aga seletate, et 16-aastane on täisealine! (Aruandja J. F u k s: Endine seadus lubab ka. — Kaitseminister O. K ö s t e r: Aga mis naiskongress selle kohta ütleks?!) ... Ega minu naisõiguslus selle all ei kannata, see on ju seaduse järele nii. (K. P ä t s, põl: Päril hea seadus!)

Nüüd tahetakse veel üks joomapäev juurde panna, see on suviste esimene püha, esimesel suvistepühäl võib jälle täis võtta! (Aruandja J. F u k s: Minnakse metsa ja juuakse ikka täis.) ... Enne ei lubatud enne kella 9 hommikul viinamüüki avada, nüüd on see lubatud juba kella kaheksast peale, nõnda nagu baierlane võtab hommikueineks oma „Seidelbier'i“... (Hariduse- ja sotsiaalminister J. H ü n e r s o n: Ei, nüüd tuleb konjak kohvi kõrvale!) ... Muidugi, hommikueineks peab ikka saada olema! (Aruandja J. F u k s: Inimesed tulevad rongilt ja maalt linna ja tahavad saada.)

Siis nüüd alkoholi müügi aeg, enne joogikoha kinnipanekut üks tund. Võib veel tellida tund aega enne sulgemise lõppu. Nüüd pannakse sellele tunnil 1 tund otsa, et ikka natuke jätkuks „vabadust“! See on ometi seesama vaim!

Siis need öökõrtsid. Kui ma esimest korda läksin Budapesti, päris suurlinna, siis kell 11 ei saanud ma enam kuskilt süüa! (V a h e l h ü ü e: Väga halb!) ... Ma ei tundnud, et see halb oli. Õhtu on, öö on, ei olnud avatud söögimajad, kõrtsidest kõnelemata.

Vaatke, see on suurlinn. Kui aga vaatame ööelu, siis ööelu on seal vähem kui Tallinnas. Meie kujutame ette, et meie oma pealinnas tohime lõbutseada, nagu seda Berliinis ei tehtagi. Kõneldakse, et kui

teie vaatate im Westen, kuidas seal ööelu käib, siis seal haigutab vastu tühjus; näed, et üle uulitsa lippab mees frakis, saba ainult lehviv. See on aga ainult kelder, kes koju jookseb, — restoranis ei ole tööd! Kõigil pool on kainenemine maad võtnud, kõigil pool tõmmatakse lõbude poolst kokku. Meie aga organiseerime seaduseandlikult ööelu, et siis võiksid mõned pillajad teistele provokatsiooniks ööd läbi pillakaari pidada!

Juhataja: Kõneleja, Teil on üks minut veel.

J. Tõnisson (rhv): Aitab küllalt selleks, et öelda: (Naer.) see on sõnasonalt õige, nagu ma ütlesin, — kohutav seadus!

O. Suursõõt (põl): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma ei tahaks otsekohe väga palju peatuda selle seaduse ja selle seaduse üksikute paragrahvide juures I lugemise puhul, vaid ma tahaksin mõnele asjaolule tähelepanu juhtida kartulikasvatajate seisukohalt. Kuigi see seaduseelnõu iseenesest ei ole sihitud otsekohe sinna poole, nagu siin ka rkl. Tõnisson ette tõi, et see võiks palju kaasa mõjuda meie kartuli ümbertöötamisele piirituseks, see on õige, palju mõju ta avaldada ei saa, kuid see seaduseelnõu on õieti siiski üks aste sinna poole, üks aste võitluses salapiirituse vastu. Rahaasjanduse komisjonis rõhutati mitme rühma esindajate poolt, et meie peaksime kõik abinõud ära kasutama salapiirituse sissevoolamise vastu võitlemiseks. Ja see seaduseelnõu on üks väike samm selles võitluses. (J. Tõnisson'i, rhv vahelhüüe.) Härra Tõnisson, ma tulen ka selle juurde, siin on meil ka üheks raskuseks selles võitluses, et meie piirituse hind on väga kõrge. (J. Tõnisson, rhv: üle pingutatud.) See on õige. Aga ma tahaksin juhust kasutada ja meelde tuleta, lugupeetud Riigikogu liikmed, et üks nädal tagasi oli kartulikasvatajate ja kartulite ümbertöötajate, piiritusetöösturite ühine koosolek ja seal toodi ette andmeid kohalikkude kartulikasvatajate poolt, mis ka ajakirjanduses ilmusid ja mis meid tõesti peaksid mõtlema panema. Kui kartulitüandrit pakutakse 80 senti eest, siis peab tõesti mõtlema, et siin peavad olema raskused, mis sunnivad põllumeest seda tegema. Öeldakse otsekohe niiviisi, et kui teie kartuleid ei võta, siis oleme sunnitud kartulid sinnasamasse põllule laiali ajama, kust oleme neid korjanud, mille juures oleme tööd teinud ja vaeva näinud. Toodi ette niisuguseid andmeid Põhja-Eestist, kuna meie seni oleme arvamisel olnud, et Põhja-Eesti on kartuleidkasvatav maa. Aga just ka Lõuna-Eestist toodi samasu-

guseid andmeid ette. Üks Petseri kartuliümbertöötaja toob ette andmeid, et temale on piiritusevabrikusse toodud seljas 2 puuda kartuleid. Öeldakse, võtke need ära, meie lina eest niikuinii midagi ei saa, laotame selle lehmadele alla, andke ometi selle eestki mõni sent, et saaks endale hädavaljalist leivakõrvast osta. Nii on need väga mõtlemapanevad andmed, mis seal ette toodi. Nagu ma ütlesin, see seadus iseenesest tõesti palju selleks kaasa ei mõju. Kuid teatud mõju saab sellel tingimata olema, ja nimelt just selles suhtes, mille vastu kõige ägedamini on vaieldud, sest seda rahvahääletamise õigust on meil vahest tarvitatud ebaõigel ajal ja kohal. Nimelt kui toodi siin ette, et ei ole sugugi märgata, et salapiiritust võib saada ainult rannavaldades, vaid seda võib saada ka sismaal, siis on see nii. Lugu on nimelt nii, mida sagedasti võib märgata, et salapiiritus ei jää randa geisma, sest seal on piirivalvevõrk tihe, hädaoht on suur, ja seda võiks umbes nii ette kujutada, et salapiiritus valgub meie maale nagu lahingurindest läbi. Just samas vallas, mida härra Johanson nimetas, nimelt Harjumaal Triigi vallas, ma rääkisin ka rahaasjanduse komisjonis seda lugu, on üks värskekalamüüja, kes rändab ringi hobusega, kui tema käest küsitakse, kas silgukõrvast ka saab, vaatab mees enne paremale ja vasakule ja ütleb: Kes seda tohib! Aga kui neljasilma all ollakse, siis küsib: kuipalju soovite? Nagu kohapealsed elanikud tõendavad, võib tema poole kuni kolmveerand tunniga tuua niimitu kolonni kui tahate. Igas kolonnis on 10 liitrit. (L. Johanson, stp: Kas tal patent ka on?) Sellepärast ta oma äri neljasilma all ajab, et tal patenti ei ole. Nii on sagedasti märgata, et salapiiritus just püüab maa sisse tungida. Teiseks räägiti minule üllatavast juhust, kus ühes pulmas Järva maal olnud niipalju viina, et sellega oleks võinud pulmalistele vanni teha, aga mitte üks tilk riigi oma. See näitab, et piiritus tungib rannast maa sisse, sest rannas on hädaoht palju suurem.

Ma tahaksin veel mõned allakriipsutused teha. Lugupeetud härra Tõnisson tõi siin ühe asja ette, mis minu eriti mõtlema pani, ja ma nägin, ka minu rühmakaaslasel raputasid selle üle päid, nimelt ta soovitas kartulit konserveerida. Ma kahtlen selle juures, kuidas saab ja kas tasub kartuleid konserveerida. Meil konserveerib külm kartulid teinekord nii ära, et neid ei söö siga ega loom. Just täna toodi ette, et kui meil oli lage külm, siis mitmel pool on ta kartulikuhjad, mis nõrgemalt kaetud olid, ära näpistanud, ja see aine ei sünni enam kuskile mujale, kui ainult piiritusevabrikule, ja piirituse näol on ta tingimata konserveeritud.

Siis öeldi, et tuleks kartuleid rohkem eksporteerida kas otsekohe kartulina või ümbertöötatult piiritusena, ning et kartuleid võiks ka tehniliseks otstarbeks tarvitada. Kartulikasvatajate kui ka ümbertöötajate poolt on esitatud mitmel korral nõue, et saaks piiritust hakatud tarvitama rohkemal määral tehniliseks otstarbeks, nimelt et seda saaks segatud bensiini hulka. Mis aga selle nõudmise tagajärjel sündis? Sündis suur vastuvool, üks tehniline väljaarvestus ja kalkulatsioon, et see bensiin ei kõlba siis kuskile, selle tõttu pidavat mootorid rikki minema, autode sõit pidavat liiga kalliks minema... (Kaitseminister O. Köster: Shofferid jäävad joobnuks!) ja shofferid jäävad joobnuks j.n.e. Igatahes oli siis skandaal lahti. Kuid tegelikud katsed on näidanud meile järgmist: praegu maksab meil bensiiniliiter 28—29—30 senti, piirituseliiter maksaks 4 korda 8, see on 32 senti, tähendab 2 senti kallim. Meie võime anda piiritust 4 senti kraad ja ühes liitris on 8 kraadi. Põllumehe arvel võib ka odavamalt, nii kuidas kartulisaak. (J. Tõnisson, rhv: Tehke piiritus, mis ülenormi aetud, hästi odavaks, siis anname autodele ja kõik.) Tulen ka selle juurde. Ütlen, et võib saada 4 senti kraad, see on 32 senti liiter. See on kõigest 2 senti kallim, kui praegu bensiin. (J. Tõnisson, rhv: Võib veel odavamalt!)

Mida aga näeme meie? — Need vastuväited on nii mõjunud, et see piiritusebensiini segamise seaduseelnõu ei ilmu ega ilmu. (J. Tõnisson, rhv: Aga see ei tohi siis kallimaks minna.) See seadus ei tule, aga teie teate, et piiritusetööstus on hooajatööstus, kuuaja pärast on piiritusevabrikud seisus ja siis ei saa neid uuesti soojaks ajada ja käima panna. Seepärast peaks see seadus lähemal ajal otsustatud saama.

Edasi tuuakse ette, kas eksporteerida kartulina või piiritusena. Kartulina eksporteerida on raske. Öeldakse, et Rootsis on turg paranenud. Aga praegu on kartuleid võimatu eksporteerida 10-kraadilise külma juures. (J. Tõnisson, rhv: Kui eksport hästi korraldatud, võiksime sügisel hulga rohkem kartuleid eksporteerida.) Väga õige, härra Tõnisson. Meie üks suurematest kartulitöösturitest härra Rumbergi tõi ette, kuidas on vaja kartuliekspordi teostada. Selleks on vaja sadamasse asutada soojad aidad ja loomulikult ka soojad vagunid peavad olema selleks. Kas meie riik seda aga teostada suudab? Rootsis on küll turg paranenud, kuid kahtlane on kas siis, kui ilmad soemaks lähevad, veel meie kartuleid ostetakse. Lõppudelõpuks on meil, nagu ette tõi, suur hulk kartuleid, mis on külma puhul rikutud. See peab piirituse ekspordi näol saama

realiseeritud. Kuid ka siin on suuri takistusi, mildest üle ei saa. Üks takistus on piirituse hind. (J. Tõnisson'i, rhv vahelhüüe.) Kui tahaksime endi piiritust eksporteerida, tahaksime võistelda selle laevastikuga, mis merel ringi hulgub ja mille külgedele suurte tähtedega kirjutatud — ma ei tunne hästi Soome keelt, aga seal seisab — pirtu liiter 3 Soome marka, see teeb välja umbes 3 senti kraad meie rahas. See on üks takistus. Teie, härra Tõnisson, töite ette, et teeme piiritusele standardhinna, see oleks 1½ senti kraad. Nii et vabrikud võiksid maksta põllumehele ainult 80 senti kartulitünderist. (Vahelhüüe keskelt.) 2½ senti juures tuleks kartulitünder maksma 120 senti, aga kui 1½ sendiga arvestame, siis on umbes 80. (Vahelhüüe.) Meil on niisugune olukord, et see kartuli kokkuvedu maksab ka midagi. Ega kartul ei ole niisugune aine, mida hea transporteerida on, vedu tuleb isegi selle hinna maksma.

Teiseks on lugu niisugune, et ega meie põllumees ole sellest niipalju huvitatud, kuipalju ta külmavõetud kartulite eest hinda saab, vaid ta on sellest rohkem huvitatud, et kartulid saaksid ümber töötatud ja ta selle tagasi saaks praaga näol loomadele. Virumaal näiteks ütlevad põllumehed: olge head, võtke ainult vastu ja andke meile praak tagasi. Neile ei ole niivõrt hind tähtis kui see, et nad aine tõidu näol loomadele tagasi saavad. Niisugune on olukord, mis mõtlema paneb. (K. Ast'i, stp vahelhüüe.) Mina juba rääkisin, et mitte kõik ei tule ära juua, vaid seda tuleb ka bensiini hulka segada ja mujale. Siin härra Ast õnneks just segas vahele ja tuletas meelde, et öeldagu ometi, palju meile saab salapiiritust sisse veetud. Ja mulle tekkis huvitav mõte, et meie kodanikud, kes napsi tarvitavad, ei või öelda, palju nad aastas ära on tarvitanud, kuidas saab siis täpselt öelda, palju salapiiritust meile sisse tuleb. Seda saab ainult umbkaudsete arvudega võtta.

Nüüd edasi on meie piirituse kõrge hind takistuseks ekspordile. Teiseks on meil veel see kuulus piirituse salaveo vastu võitlemise konventsioon. (J. Tõnisson, rhv: Meie võime mujale välja vedada.) Kus see koht peaks olema, võib-olla Ameerikasse saaks teda viia, aga see vedu on nii kauge, ja piiritusel on üks halb omadus, et ta aurab väga palju ära. (J. Tõnisson, rhv: Ei ole tarvis vaatides vedada.) Ja ka Ameerikas on hinnaga raske võistelda. Ka selle konventsiooni lõpetamise peale on tähelepanu juhitud. See ei tee meile küll praegusel korral takistusi, kuna meie hinnaga niikuinii võistelda ei saa, aga kui meie hinnaga võistelda saaksime, siis oleks ta otsekohe takistuseks. Meie võime välja saata ainult

vist 100 tonni suurte laevadega, väikese-
mates kvantumites meie välja saata ei
tohi. Nii et ka selle juures peaks mõtlema.

Nüüd edasi öeldakse niiviisi, et meie
peaksime teiste mõjuvate abinõudega võit-
lema välispiirituse vastu. Siin on tõesti
üks abinõu veel olemas, mille peale siit
tähelepanu on juhitud, see on, et meie
kodumaa piirituse hinda peaksime alla
laskma. Meil on selle hinda ikka tõste-
tud, on leitud vajadusi, mis on tarvis täita
ja mis võimalik täita kõrge piirituse hin-
naga. Kui raha oli vaja kultuurkapitali
või karskuseliidu jaoks, siis saadi seda
piiritusest. Sedaviisi oleme kruvinud oma
piirituse nii kõrgele, et salakaubandus on
nii meelitatav, et seal päris tõsised inimesed
hakkavad sellega tegemist tegema, ja on
kõigiti ausasti elanud inimesi, keda on
meelitanud salapiiritus. (V a h e l h ü ü e.)
Ma ütlesin alguses, et ma ei taha selle
seaduse paragrahvidega hakata opereer-
ima, sest see seadus on üks samm selles
võitluses, vaid tahtsin ainult öelda, kuidas
tuleks kartulikasvatajatele appi tulla. Nii-
sugused mõtted, nagu kartuli konservee-

rimine, ei tule jutu alla, see ei päästa põl-
lupidajaid ega kartulikasvatajaid kunagi.
Peaks võimalus olema, et sel korral, kui ei
saa välja vedada kartuleid, tarvitada seda
piirituse jaoks, aga mitte tooresainena
purkidesse panna.

Ütlesin, et piiritusest kõik asutused
osa tahavad saada. Rkl. Johanson ütles
rahaasjanduse komisjonis väga tabavalt,
et karskuseliit on 3-lehelise raamatu ilu-
köitesse pannud. Minul on raamat käes,
mis on ilusal paberil ja kallistes papp-
kaantes. Senised märgukirjad on ikka oda-
vamalt trükitud. Aga siin see asutus, kes
rahva joomisest ja sellest pahest kasu
saab, võib nähtavasti vabalt nende sum-
madega ümber käia. (J. Tõnisson,
rhv: Trükitehniliselt ei tähenda 100.000
eksemplari juures see midagi.)

Juhataja: Rkl. Schulbach'ilt on
ettepanek,

lõpetada koosolek.

(Hääletatakse.) Ettepanek on
vastu võetud. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 21.18 min.

Õige.

Kinnitan.

Koosoleku sekretär (allkiri).

Koosoleku juhataja (allkiri).